

การศึกษาการรู้คิดและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้
ชั้นอนุบาล จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

ปริญญานิพนธ์

ของ

ทญุ เกื้อสกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ

พฤษภาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4114 2010

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร)

.....กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ดารณี ตักดีศิริผล)

.....กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกฤติ พูลพัฒน์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่...10.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2545

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดีได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร ที่กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยดีมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ดารณี ศักดิ์ศิริผล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกฤติ พูลพัฒน์ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาอย่างมาก จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา จีวแหลม อาจารย์ทวีศักดิ์ เนนเลิศ อาจารย์จรรยา ชื่นเกษม ที่ให้คำปรึกษาแนะนำตรวจสอบให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะในการแก้ไข และปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอธิการบดี สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจา ชลธารนนท์ หัวหน้าโปรแกรมวิชา/ศูนย์การศึกษาพิเศษ ที่อนุญาตให้เก็บข้อมูล อาจารย์ยุพิน สีแก่ อาจารย์สุวรรณา เจยแดง เป็นผู้ร่วมสังเกตในการเก็บข้อมูล ผู้ปกครอง และนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดียิ่ง ตลอดจน ดร.พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณตาบอย ขุนชู คุณแม่ คุณพ่อ พี่ชาย น้องสาว คุณอนุชิต บุตรประดิษฐ์ เด็กชายชญา บุตรประดิษฐ์ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจและให้กำลังใจอยู่เสมอ และขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนามมาในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยให้การทำปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ ตลอดจนผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ทฤษฎี เกื้อสกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
สมมติฐานการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องทางสติปัญญา	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิดและอารมณ์	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทักษะดนตรี	34
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	48
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	49
วิธีการทดลอง	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	54
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	59
สมมติฐานการวิจัย	59
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	59
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	60
การดำเนินการทดลอง	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	60
อภิปรายผล	61
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้	62
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	62
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก	72
ภาคผนวก ข	84
ภาคผนวก ค	92
ประวัติย่อผู้วิจัย	94

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการรู้คิดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในระดับเรียนได้ ชั้นอนุบาลก่อนและหลัง จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี...	56
2	ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในระดับเรียนได้ ชั้นอนุบาลก่อนและหลังจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี....	57
3	การให้คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิด เรื่อง การจำแนกการฟัง จากการสังเกต โดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	76
4	การให้คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิด เรื่อง การปฏิบัติตามคำสั่ง จากการสังเกต โดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	77
5	การให้คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิด เรื่อง แสดงความคิดอย่างอิสระจากการสังเกต โดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	78
6	การให้คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิด เรื่อง ความเข้าใจจากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	79
7	การให้คะแนนพฤติกรรมทางอารมณ์ เรื่อง อารมณ์ดีร่าเริง แจ่มใสจากการสังเกต โดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	80
8	การให้คะแนนพฤติกรรมทางอารมณ์ เรื่อง การควบคุมอารมณ์ของตนเอง จากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	81
9	การให้คะแนนพฤติกรรมทางอารมณ์ เรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม จากการสังเกต โดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	82
10	การให้คะแนนพฤติกรรมทางอารมณ์ เรื่อง กล้าแสดงออกจากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง	83

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
2 กระบวนการของดนตรีที่มีผลต่อการเรียนรู้	39

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันนักวิชาการและบุคคลทั่วไปได้ให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถทางอารมณ์ของบุคคลเป็นอย่างมาก ความสามารถทางด้านอารมณ์เป็นตัวส่งเสริมความสำเร็จ และจะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลทำงานหรือมีชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีและมีความสุข ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน (Mayer & Salovey. 1997 ; Goleman. 1998) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าความสามารถทางอารมณ์จะแตกต่างกันไปบ้าง แต่มีสององค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน คือ ความสามารถในการส่วนบุคคล (Personal Competence) เช่น ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองในการจัดการและควบคุมอารมณ์ตนเอง ความสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากอารมณ์ เพื่อส่งเสริมการคิด และทักษะทางสังคม (Social Competence) เป็นการจูงใจตนเองกับความสามารถทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การให้กำลังใจผู้อื่น

คนเราจะประสบความสำเร็จได้นั้น การรับรู้อารมณ์และการแสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างเหมาะสมมีส่วนร่วมมากกว่าการที่มีสติปัญญาสูงนั้น คือ บุคคลต้องมีไหว้อารมณ์ จึงจะทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหา ชนะอุปสรรคและเอาชนะผู้อื่นได้ (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 8 – 19) สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิลาสลักษณ์ ชวัลลวิ (2542 : 37 – 52) ที่ว่า ผู้ที่มีไหว้อารมณ์สูงจะเป็นผู้ที่สามารถที่จะทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบ มีความเข้าใจ และมีความเอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงานสามารถผลักดันกันเป็นผู้นำได้ดี มีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความสามารถในการปรับตัวได้เป็นอย่างดี ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความสุขด้วย (ประชัน จันทรสุข. 2544 : 1) จึงเป็นความสามารถของบุคคลต่อการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก และภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนและผู้อื่นได้ มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน ทำให้สามารถชักนำความคิด และการกระทำของตนได้อย่างสมเหตุสมผล (Goleman. 1995 : 24 – 31) การคิดเป็นความสามารถในการหาเหตุผล และตัดสินใจปัญหาโดยใช้ข้อมูลและสิ่งแวดล้อมช่วยในการคิด (จิพร ไชยเผือก. 2540 : 3)

ปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทางด้านอารมณ์ จะเป็นคนที่มี อารมณ์อ่อนไหวง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ใจน้อย บางครั้งเพื่อนทำแรง ๆ ก็ทนได้ จึงขาด ความมั่นคงทางอารมณ์ ส่วนด้านการคิดตัดสินใจ มักตัดสินใจผิด ๆ เสมอ มักถูกชักจูงให้ทำ อะไร ได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ว่าด้วย หลักสูตรระดับก่อนวัยเรียน ควรเน้นความพร้อมของเด็กทั้งในด้านความคิด ความจำ ร่างกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก และสอดคล้องกับ สมิต (Smith. 1971) ที่ได้เสนอแนะวัตถุประสงค์ ของการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับก่อนวัยเรียนไว้ในด้าน ความคิด และอารมณ์ ที่เด็กจะต้องมีความสามารถพัฒนาให้ดีขึ้น (ผดุง อารยะวิญญู. 2533 : 36 – 49) ซึ่งถ้าเด็กไม่ได้รับการฝึกให้รู้จักใช้ความคิด และเหตุผล มีสติรู้ทันสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือปล่อยให้อารมณ์โกรธเกิดขึ้น เป็นประจำจนติดนิสัย จะทำให้เกิดสุขภาพจิตเสียได้ (ผกา สัตยธรรม. 2540 : 34)

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการนำดนตรีเข้ามาใช้ประโยชน์อย่างมากมาย ทั้งในด้านกีฬา การแพทย์ การพาณิชย์ รวมทั้งการศึกษา ในด้านการศึกษา นั้น นักการศึกษาต่างยอมรับถึง คุณค่าของดนตรีว่า สามารถช่วยพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กเติบโตสมบูรณ์พูนสุข ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ และอารมณ์ต่าง ๆ (โกวิทย์ ชันศรี. 2519 : 105) อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ ได้ ระบายความรู้สึก และอารมณ์ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และทำให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน และมี สมานิตีขึ้น

ดนตรีมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกนึกคิด สามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ฟังเคลิบเคลิ้ม คล้อยตาม เกิดความสุนทรียะ มองโลกในแง่ดี ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ช่วยชะโลมจิตใจให้เยือกเย็น และในขณะเดียวกันดนตรีสามารถกระตุ้นให้คนเราเกิดอารมณ์ในรูปแบบต่าง ๆ กัน ความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์สามารถถ่ายทอดได้ด้วยการใช้ดนตรีเป็นสื่อ เช่น ความรัก ชาติก็จะออกมาในรูปแบบของเพลงปลุกใจ ความรักของชายหญิงก็ออกมาในลีลาของเพลงรัก หวานซึ้ง หรือความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกก็จะออกมาเป็นเพลงกล่อมที่มีความไพเราะอ่อนหวาน อ่อนโยน แผ่ไปด้วยความนุ่มนวลเหล่านี้ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2524 : 128) ซึ่งจังหวะ ลีลา และช่วงทำนองของดนตรีที่เกิดขึ้นจะมีอิทธิพลทำให้เกิดอารมณ์และ

ความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น อารมณ์อ่อนไหว รัก เศร้า คึกคัก ร่าเริง หรือกระฉับกระเฉง (ทวีป อภิสัทธ. 2521 : 25) ซึ่งกิจกรรมทักษะดนตรีมีส่วนช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทักษะพื้นฐานด้านต่าง ๆ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือ ทางภาษา ทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย และดนตรี เป็นสิ่งที่สำคัญเกี่ยวกับชีวิต และยังเป็นสื่อให้เข้าถึงจิตใจของคนได้ทุกระดับ ถ้าครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม และปรับปรุงกิจกรรมสื่ออุปกรณ์ให้เหมาะสมกับสภาพ ความบกพร่องแล้ว ดนตรีสามารถนำไปส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้เป็นอย่างดี (พัชรวิทย์ กำเนิดเพชร. 2531 : 1)

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาการรู้คิดและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะได้นำไปเป็นแนวทางให้กับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ จะทำให้ทราบแนวทางจัดกิจกรรมทักษะดนตรีเพื่อพัฒนาทางด้านการรู้คิดและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการรู้คิด ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและหลังการได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบอารมณ์ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและหลังการได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษานี้ ทำให้ทราบผลของการจัดกิจกรรมทักษะดนตรีที่มีผลต่อการรู้คิดและอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทางด้านการคิดและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา ระหว่าง 50 – 70 และไม่มีคามพิการซ้อน อายุ 5 – 10 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญาระหว่าง 50 – 70 และไม่มีคามพิการซ้อน อายุ 5 – 10 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ในศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การฝึกการรู้จักและอารมณ์โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี หมายถึง การจัดกิจกรรมให้เด็กฟังดนตรีที่มีเนื้อร้องและไม่มีเนื้อร้องแล้วตอบสนองต่อกิจกรรมจากการฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์ การจำแนกเสียง การฟังจังหวะดนตรี การฟังทำนองเพลง การร้องและทำท่าทางตามจินตนาการ การทำท่าทางปฏิบัติตามคำสั่ง การทำท่าทางประกอบจังหวะเพลงแล้วนำมาจัดทำแผนการสอน 24 แผน ทำการทดลอง 24 ครั้ง สัปดาห์ละ 4 วัน วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที จำนวน 6 สัปดาห์

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 การรู้จัก

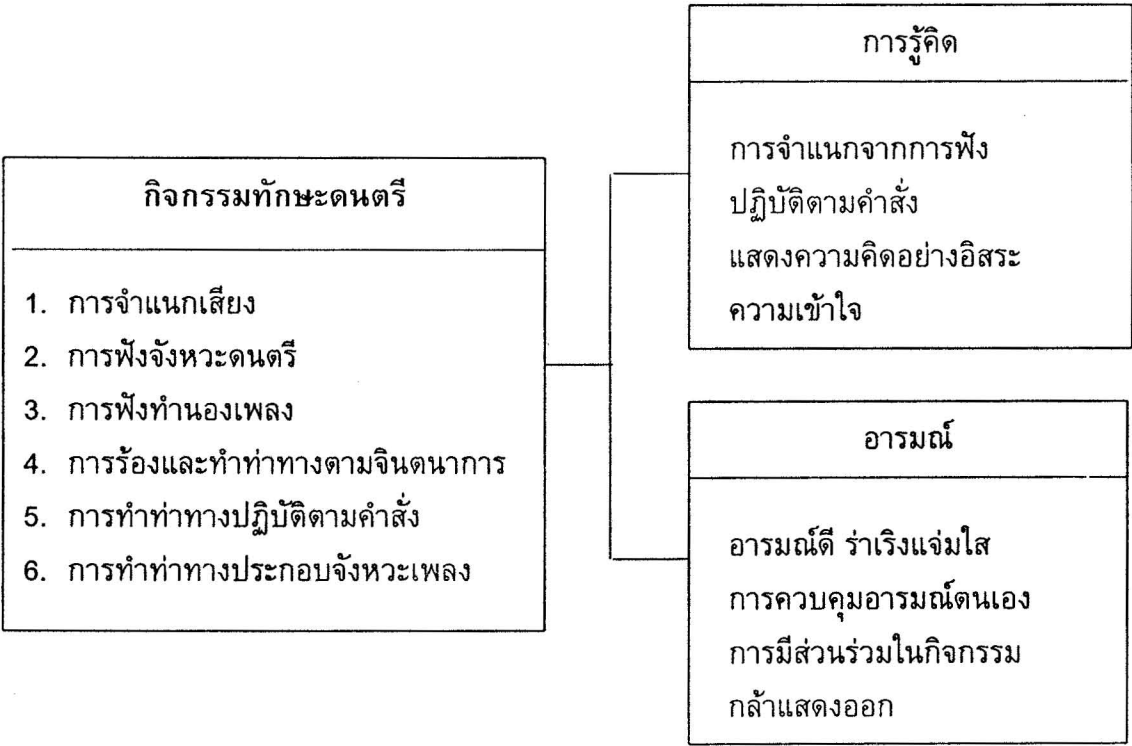
3.2 อารมณ์

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 การรู้จัก หมายถึง ความสามารถในการจำแนกจากการฟัง เข้าใจ ความจำ การจำแนก และการปฏิบัติตามคำสั่งต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระได้

4.2 อารมณ์ หมายถึง การที่มีอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และมีความกล้าแสดงออกได้ตรงกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้องและเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. การรู้จักของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล หลังจาก การฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น
2. อารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล หลังจาก การฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.1 ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.2 ระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.3 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.4 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้
 - 1.5 หลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิดและอารมณ์
 - 2.1 ความหมายของการรู้คิดและอารมณ์
 - 2.2 เซวณอารมณ์
 - 2.3 ลักษณะความต้องการทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 พฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
 - 2.5 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.6 งานวิจัยในต่างประเทศ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทักษะดนตรี ดังนี้
 - 3.1 ความสำคัญและคุณค่าของดนตรี
 - 3.2 ความหมายของดนตรี
 - 3.3 องค์ประกอบของดนตรี
 - 3.4 ดนตรีกับการรับรู้และเรียนรู้
 - 3.5 ดนตรีกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 3.6 กิจกรรมทักษะดนตรี
 - 3.7 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.8 งานวิจัยในต่างประเทศ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องทางสติปัญญา

1 ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

ความหมายตาม American Association on Mental Retardation (AAMR) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่มีความจำกัดเกิดขึ้นมีผลต่อการปฏิบัติงานในขณะนั้นแสดงลักษณะมีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์ปกติ ($IQ = 70 - 75$ หรือต่ำกว่า) ปรากฏร่วมกับมีความจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะ จาก 10 ทักษะ คือ ทักษะการสื่อสารความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การควบคุมตนเองสุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงาน ทั้งนี้ต้องมีภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2537)

สรุปว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง เด็กที่มีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์ปกติ หรือต่ำกว่า ปรากฏร่วมกับมีความจำกัดทางด้านทักษะการปรับตัวดำรงชีวิตประจำวันอย่างน้อย 2 ทักษะ จาก 10 ทักษะ และต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

2 ระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

AAMR (American Association on Mental Retardation) แบ่งระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตามความหมายใหม่ที่บัญญัติขึ้น โดยแบ่งระดับความรุนแรงตามลักษณะของความต้องการการช่วยเหลือและรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ โดยพิจารณาจากความต้องการเกี่ยวกับการบริการช่วยเหลือของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ประเมินแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ต้องการความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent)
2. ต้องการความช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (Limited)
3. ต้องการความช่วยเหลือติดต่อกันตลอดไป (Extensive)
4. ต้องการความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านอย่างทั่วถึงและต้องการมากที่สุด

(Pervasive)

รูปแบบการช่วยเหลือเป็นการช่วยเหลือเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยการปรับตัว และความสามารถในการอยู่ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลืออาจจัดเป็นระยะเวลาเวลานาน หรือตามความจำเป็นของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตลอดทั้งชีวิตเขา

American Psychiatric Association แบ่งระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาเป็น 4 ระดับ ตามระดับเชาวน์ปัญญา คือ

1. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อย (Mild Mental Retardation) มีระดับเชาวน์ปัญญา 50 – 55 ถึง 70
2. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลาง (Moderate Mental Retardation) มีระดับเชาวน์ปัญญา 35 – 40 ถึง 50 – 55
3. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง (Severe Mental Retardation) มีระดับเชาวน์ปัญญา 20 – 25 ถึง 35 – 40
4. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงมาก (Profound Mental Retardation) มีระดับเชาวน์ปัญญาดำกว่า 20 – 25

ความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา นอกจากสังเกตที่ระดับเชาวน์ปัญญาแล้วยังสามารถสังเกตที่รูปแบบของการให้ความช่วยเหลืออีกด้วย ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของการปรับตัว และความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2537)

สรุปว่าระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถแบ่งตามลักษณะความต้องการการช่วยเหลือและรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ และทักษะการปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการในชีวิตประจำวัน ตามสภาพแวดล้อมของสังคมปกติ ทั้งนี้จะต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

3 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ มีลักษณะดังนี้

1. ด้านสติปัญญา เป็นด้านที่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแตกต่างจากเด็กปกติมากที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ การวินิจฉัยด้านสติปัญญามักเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

เช่น การเรียนรู้ช้ากว่าเด็กปกติ หรือมีความสามารถในการเรียนรู้ต่ำกว่าเด็กปกติ ซึ่งจะพบลักษณะเหล่านี้เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนและเริ่มเรียนวิชาการ ดังนี้

1.1 อัตราเร็วของการเรียนรู้ (Rate of Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาใช้เวลาในการเรียนรู้มากกว่าเด็กปกติ

1.2 ระดับการเรียนรู้ (Level of Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามักมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาการ คือ เรียนได้ในระดับต่ำกว่าเด็กปกติ แต่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอาจพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีในวิชาพลศึกษา เครื่องจักรกลหรือด้านศิลปะ เป็นต้น

1.3 อัตราเร็วของการลืม (Rate of Forgetting) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีแนวโน้มที่จะลืมสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วเร็วกว่าเด็กปกติ หากเด็กไม่มีโอกาสฝึกฝนสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว การฝึกฝนในลักษณะซ้ำ ๆ บ่อย ๆ และให้พักเป็นระยะ ๆ จะช่วยทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจำข้อมูลที่เรียนไปแล้วได้ดีขึ้น

1.4 การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีปัญหาความยากลำบากในการถ่ายโยงการเรียนรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่ง ทักษะหรือความคิดรวบยอดที่กำลังเรียนอยู่ เด็กสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดให้ขณะเรียนได้ แต่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เลยในสถานการณ์ที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิมเล็กน้อยหรือแตกต่างโดยสิ้นเชิง

1.5 การเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม (Concrete Versus Abstract Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถจะเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรมชัดเจนตรงไปตรงมาได้ดีกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม

1.6 การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Incidental Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความลำบากในการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ไม่มีสอนในบทเรียน

1.7 รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Set) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องใช้เวลาานมากกว่าเด็กปกติในการที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ใช้วิธีแก้ไขเป็นขั้นตอนไปจนประสบความสำเร็จ เมื่อประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาบ่อย ๆ มนุษย์จะพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาของตนเอง เด็กที่มีความบกพร่อง

ทางสติปัญญามีปัญหาความยากลำบากมาก แต่ถ้าให้เด็กเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบได้แล้วก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ

2. ภาษาและการสื่อสาร เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะเรียนรู้ภาษาช้ากว่าเด็กปกติ วิชาการอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยภาษาในการเรียนรู้ เช่น คณิตศาสตร์ สังคม เป็นต้น ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีปัญหาในการเรียนสูงมาก ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญและรับบริการกระตุ้นพัฒนาการโดยเฉพาะทางภาษาจากบุคลากรวิชาชีพ

3. ทักษะทางสังคม เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะต้องต่อสู้แข่งขันในการดำรงชีวิตกับผู้อื่น ทักษะทางสังคมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากที่เคยชิน เด็กจะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะกลัว วิดกกังวล หรือพฤติกรรมก่อกวนสังคม ดังนั้นโปรแกรมการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับทักษะทางสังคมจึงต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและเป็นระบบ โดยเฉพาะพฤติกรรมปรับตัว (Adaptive Behaviors) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. ทักษะกลไกกล้ามเนื้อ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อย จะมีความแตกต่างของพัฒนาการด้านร่างกายและความสามารถทางทักษะกลไกกล้ามเนื้อกับเด็กปกติอย่างมาก ดังนั้นพัฒนาการด้านนี้หากมีลักษณะล่าช้าหรือมีความบกพร่องจะส่งผลให้พัฒนาการโดยรวมของเด็กมีความล่าช้าไปด้วย แต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระดับบุคคล และการวินิจฉัยเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มิได้ขึ้นอยู่กับความผิดปกติหรือล่าช้าทางพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเป็นเกณฑ์ (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2537 : 5 – 8)

สรุปว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีลักษณะและความต้องการที่แตกต่างกัน มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ล่าช้า มีความจำกัดในการเรียนวิชาการ มีปัญหาในการถ่ายโยงความรู้ การสื่อสาร การเรียนรู้ภาษาได้ช้ากว่าเด็กปกติ ด้านสังคม ลักษณะบุคลิกภาพ และพฤติกรรมควบคุมตนเองไม่ได้ กลัว เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและความสามารถทางทักษะกลไกกล้ามเนื้อแตกต่างจากเด็กปกติบ้างเล็กน้อย

4 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีปัญหาด้านการเรียนมากกว่าที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น ๆ เพราะเด็กเหล่านี้มีความสามารถที่จะเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ยินเสียง แต่ขาดความสามารถในด้านความคิด ความรู้และความเข้าใจ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การศึกษและฝึกอบรมด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมกับความสามารถใช้พัฒนาการทักษะต่าง ๆ ให้บรรลุศักยภาพของแต่ละบุคคล จึงจะดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม (กาญจนา โกศลพิเชษฐ์กุล. 2532 : 71) หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจึงจำเป็นที่จะต้องจัดหลักสูตรโดยเฉพาะ ซึ่งไม่เน้นด้านการเรียน ด้านวิชาการ แต่เน้นการฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังเน้นการฝึกอาชีพให้เด็กเหล่านี้สามารถมีงานทำช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด (ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งประเทศไทย. 2529 : 57) การจัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กเหล่านี้ควรประกอบด้วย

1. หลักสูตรหรือโปรแกรมการสอน จะต้องเป็นหลักสูตรการศึกษาที่ใช้ปรับเนื้อหาให้น้อยกว่า และง่ายกว่าหลักสูตรของเด็กนักเรียน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. กระบวนการสอน จะต้องใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่พิเศษกว่านักเรียนปกติ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเข้าใจและสามารถเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ได้
3. การปรับตัวพฤติกรรมสำหรับการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นเป็นสิ่งจำเป็นมาก (ดารณี ธนะภูมิ. 2535 : 2)

การแบ่งเนื้อหาการจัดการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรมีดังนี้

1. ระดับก่อนวัยเรียน หลักสูตรในระดับนี้ควรเน้นความพร้อมของเด็กทั้งในด้านความคิด ความจำ ร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก ความพร้อมของเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนระดับประถมศึกษา การพัฒนาทักษะของเด็กในระดับนี้ควรเน้นทักษะที่จำเป็นที่จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเรียน เช่น การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การฝึกให้เด็กมีความสนใจทเรียนมากขึ้น การฝึกความคิดความจำ ฝึกภาษา ฝึกพูด เป็นต้น
2. ระดับประถมศึกษา หลักสูตรในระดับนี้ควรเน้นเกี่ยวกับการอ่านคณิตศาสตร์ และภาษา ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษานั้นมีความสำคัญรองลงไป แต่นักการศึกษายังถกเถียงกันอยู่และยังหาข้อยุติไม่ได้ว่าควรให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประเภทนี้เรียนวิชาสองหมวดหลังนี้หรือไม่ แต่สิ่งที่นักวิชาการเห็นพ้องต้องกันคือ หากบรรจุเนื้อหาสอง

หมวดหลังนี้ลงในหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรปรับปรุงเนื้อหาให้แตกต่างไปจากหลักสูตรสำหรับเด็กปกติ ตลอดจนจัดเอกสารการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของเด็ก ส่วนเนื้อหาด้านวิชาดนตรีและศิลปะนั้นก็ควรจัดให้เหมาะสมกับเด็กประเภทนี้เช่นกัน

3. ระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนหนังสือได้ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่แตกต่างไปจากหลักสูตรในสมัยก่อนมาก กล่าวคือ การจัดหลักสูตรในระดับนี้เน้นความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญหากเด็กที่มีความสามารถในการเรียน เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาที่เหมาะสม หากเด็กไม่มีความสามารถที่จะเรียนในหลักสูตรที่เน้นวิชาการควรให้เด็กเรียนในด้านอาชีพและฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต จุดประสงค์สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กระดับนี้ เพื่อเตรียมเด็กให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ตามสภาพของสิ่งแวดล้อมและสังคมในท้องถิ่นของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ และไม่เป็นภาระสังคม มีความภูมิใจในตนเอง ดังนั้นจึงควรฝึกให้เด็กมีทักษะในด้านต่อไปนี้ คือ ทักษะทางด้านการงานและอาชีพ การครองเรือน นันทนาการ การดูแลสุขภาพและการดำรงชีวิตในชุมชน (ผดุง อารยะวิญญู, 2533 : 38 – 40)

สรุปว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง ให้มีความพร้อมที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ หลักสูตรในแต่ละระดับจะจัดแตกต่างกันออกไปตามความต้องการของเด็กในลักษณะที่แตกต่างกัน เด็กในระดับก่อนวัยเรียนเน้นการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เด็กในระดับประถมศึกษาเน้นให้เด็กมีความรู้ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ และมีความสามารถในการคิดคำนวณเบื้องต้น ส่วนเด็กในระดับมัธยมศึกษาเน้นฝึกทักษะตามความต้องการและความสามารถของเด็ก เด็กที่มีความสามารถในการเรียนจะได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาที่เหมาะสม ส่วนเด็กที่ไม่สามารถเรียนต่อได้ในระดับสูง จะได้รับการฝึกทักษะในด้านอาชีพ และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน

5 หลักการสอนเด็กที่ความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้

การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำเป็นต้องมีวิธีสอนที่แตกต่างจากการสอนปกติ เพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กเหล่านี้ ซึ่งมีหลักการสอนดังนี้

1. ครูต้องคำนึงถึงความพร้อมทางการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพราะเด็กจะเรียนรู้ได้ช้ากว่าเด็กปกติ ก่อนทำการสอนสิ่งใดครูจะต้องเตรียมความพร้อม เมื่อเด็กมีความพร้อมแล้ว ครูจึงจะทำการสอนวิชานั้น ๆ

2 ต้องสอนตามความสามารถ และความต้องการของเด็กแต่ละคน โดยจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของเด็กคนนั้น ๆ

3. สอนตามระดับสติปัญญา เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีระดับสติปัญญาดำกว่าเด็กทั่วไปที่มีอายุเท่ากัน

4. ยอมรับความสามารถและพยายามส่งเสริมความสามารถของเด็กอย่างตามใจหรือคอยช่วยเหลือมากเกินไป

5. พยายามฝึกให้เด็กช่วยตัวเองให้มากที่สุด จะเป็นการช่วยให้เด็กได้พัฒนาความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น และแบ่งเบาภาระจากผู้เลี้ยงดู

6. สอนตามการวิเคราะห์งาน (Task Analysis) โดยการแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลาย ๆ ขั้นตอนเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้เด็กสับสน และเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในงาน ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่เด็กเอง

7. ใช้หลักการสอนแบบ 3 R's คือ

1. Repetition คือ การสอนซ้ำและใช้เวลาสอนมากกว่าเด็กปกติ ใช้วิธีสอนหลายวิธีในเนื้อหาเดิม

2. Relaxation การสอนแบบไม่ตึงเครียด ไม่สอนเนื้อหาวิชาเดียวกันเกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมการสอน วิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรี หรือเล่นิทานบ้าง

3. Routine สอนให้เป็นกิจวัตร คือเป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน

8. การสอนโดยแบ่งหมู่ตามตารางสอน สามารถทำได้ดีในกรณีที่เด็กมีระดับสติปัญญาและทักษะการปรับตัวใกล้เคียงกัน

9. เมื่อฝึกเด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ต้องพยายามแทรกการฝึกด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

10. ต้องช่วยให้เด็กได้พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กทุกคนจะเรียนได้ดี เมื่อมีความรู้สึกประสบความสำเร็จ

11. สอนทีละขั้นจากสิ่งใกล้ตัวหาสิ่งไกลตัว หรือจากง่ายไปหายากเพื่อไม่让孩子
สับสนจนอย่างที่เคยปกติในวัยเดียวกันเห็นว่าง่าย แต่เด็กเหล่านี้อาจสับสนไม่เข้าใจ

12. สอนโดยการกระทำจริง

13. สอนสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็ก และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
คือ สอนเนื้อหาวิชาที่ต้องไม่ใช่จริง โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กเข้าใจยาก ครู
ต้องพยายามอธิบายโดยใช้คำง่าย ๆ และยกตัวอย่างประกอบ

14. ต้องพยายามจัดการสอนให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้มีประสบการณ์
ใหม่ ๆ เพื่อฝึกให้เด็กหัดคิด และฝึกการถ่ายโยงการเรียนรู้

15. สอนโดยใช้ของจริงและอุปกรณ์ประกอบทุกครั้ง ต้องให้เวลาเด็กมากพอสมควร
ในการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมหนึ่ง

16. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องอาศัยแรงจูงใจภายในตัวเด็ก

17. มีการประเมินผลความก้าวหน้าเด็กอยู่ตลอดเวลา

18. ครูจะต้องมีความเชื่อว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถ
และศักยภาพในตนเอง สามารถเกี่ยวนทนให้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่ามีคุณภาพและมี
ประสิทธิภาพได้ทุกคน

19. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานอกจากการสอน ด้านวิชาการ
แล้วต้องคำนึงถึงการส่งเสริมพฤติกรรมปรับตัว ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งเสริมพัฒนาการ
ทางด้านอารมณ์ ภาษา และพัฒนาบุคลิกภาพไปพร้อม ๆ กัน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่
จะทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

20. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องพยายามให้ได้กลดการพึ่งพา
บุคคลอื่นลง (Stop to Independence) สอนทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและแสวงหาการ
จ้างงานในอนาคต (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2537 : 1 – 4)

สรุปว่า หลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรคำนึงถึงระดับความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด สอนทีละขั้นจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยาก จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว ใช้การสอนหลายวิธี ในเนื้อหาเดิมใช้เวลาในการสอนครั้งละไม่เกิน 15 นาที ให้เด็กรู้สึกสนุกสนานได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการเสริมแรง และการจูงใจให้เด็กอยากเรียน

6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของการ์ตูน เรื่องที่มีผลต่อความเข้าใจในการฟังของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผลการวิจัยพบว่าความเข้าใจในการฟังของเด็กที่เสนอด้วยหนังสือการ์ตูนสีลักษณะล้อของจริง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่เสนอด้วยหนังสือการ์ตูนมีลักษณะเลียนของจริงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมิตรา เจณณวาสิน. 2530 : บทคัดย่อ)

2. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการสอนแบบรู้แจ้งกับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบรู้แจ้งมีความสามารถทางการอ่านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบรู้แจ้งมีความสามารถทางการอ่านแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (บัวแก้ว บัวเย็น. 2539 : 66)

3. การศึกษาความสามารถในการฟังจำแนกเสียงของชุดการสอนฝึกจำแนกเสียงสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นก่อนประถมศึกษา พบว่าเด็กที่ได้รับการฝึกฟังจำแนกเสียงด้วยชุดการสอนฝึกฟังจำแนกเสียงมีความสามารถในการจำแนกเสียง (ผาณิต ยังประภา. 2543 : บทคัดย่อ)

สรุปว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้สามารถพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ได้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ มีการเสริมแรงอยู่ตลอดเวลา ทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิดและอารมณ์

1 ความหมายของการรู้คิดและอารมณ์

การรู้คิด หมายถึง การเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ การค้นพบ การค้นคว้า การรับรู้ และการจดจำได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2536 : 236)

ความแตกต่างระหว่างบุคคลทางลีลาการรู้คิด (Cognitive Styles)

วิทคิน ได้แบ่งลีลาการรู้คิดออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ฟیلด์ – อินดีเพนเดนท์ (Field – independent) หมายถึง แบบการรู้คิดที่วิเคราะห์ตีความหมาย และเรียบเรียงสภาพแวดล้อมเสียใหม่

2. ฟیلด์ – ดีเพนเดนท์ (Field – dependent) หมายถึง แบบการรู้คิดที่มีความโน้มเอียงที่จะยอมรับสภาพแวดล้อมอย่างที่มีอยู่ให้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ ไม่สนใจรายละเอียดและมีการวิเคราะห์น้อยกว่าแบบแรก

วิทคิน และกูดดิงห์ (สรวงศ์ โค้วตระกูล. 2537) ได้สรุปผลการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มคนที่มีแบบการรู้คิด ฟیلด์ – อินดีเพนเดนท์ และฟیلด์ – ดีเพนเดนท์ ที่มีลักษณะต่างกัันดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – อินดีเพนเดนท์ เป็นผู้ที่มีความคิดแบบนามธรรมมากกว่าผู้ที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – ดีเพนเดนท์

2. บุคคลที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – อินดีเพนเดนท์ สนใจในวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ส่วนบุคคลที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – ดีเพนเดนท์ สนใจในวิชาสังคมศาสตร์

3. ในการเลือกอาชีพ บุคคลที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – อินดีเพนเดนท์ จะเลือกอาชีพเป็นนักวิทยาศาสตร์ หรือเป็นวิศวกรมากกว่า ถ้าเป็นพยาบาลจะเลือกทำงานในห้องผ่าตัด ส่วนบุคคลที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – ดีเพนเดนท์ จะเลือกอาชีพครู นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ให้คำปรึกษาแนะแนว หรือถ้าเป็นพยาบาลก็จะเลือกทำงานที่มีความสัมพันธ์กับคนไข้ตัวต่อตัว

4. บุคคลที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – อินดีเพนเดนท์ ชอบที่จะทำงานอิสระและไม่ใส่ใจต่อสิ่งชี้แนะทางสังคม (Social Cues) ส่วนผู้ที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – ดีเพนเดนท์ ชอบทำงานกับผู้อื่นและมีความใส่ใจต่อสิ่งชี้แนะทางสังคม

5. บุคคลที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – อินดีเพนเดนท์ มักจะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยเข้าสังคมและไม่ค่อยคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น ส่วนผู้ที่มีแบบการรู้คิด ฟิลด์ – ดีเพนเดนท์ เป็นผู้ที่สังคมเก่ง มักจะพยายามเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น ให้ความอบอุ่นกับผู้อื่น

วิทคิน กล่าวว่า ลีลาในการคิดแบบฟิลด์ – อินดีเพนเดนท์ และฟิลด์ – ดีเพนเดนท์ มีสองขั้ว (Bipolar) ฉะนั้นจะไม่มีผู้ใดจะใช้ลีลาการคิดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเด็ดขาด คนส่วนมากจะมีลีลาการคิดอยู่ระหว่างกลาง ฟิลด์ – อินดีเพนเดนท์ และฟิลด์ – ดีเพนเดนท์ และคนเราอาจจะเปลี่ยนลีลาการคิดตามสถานการณ์ที่ตนเผชิญอยู่ (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2537)

สรุปว่า แบบการรู้คิดมีความสำคัญต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านสังคมและด้านการเรียนรู้

อารมณ์ (Emotion) นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายและคำจำกัดความของอารมณ์ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

เครช และครัทช์ฟิลด์ (Kretch and Crutchfield) กล่าวว่า อารมณ์เป็นความตึงเครียดที่ทำให้อินทรีย์พร้อมที่จะแสดงออกเพื่อสนองความต้องการของบุคคลนั้น (กมลรัตน์ หล้าสรวงษ์. 2528 : 224 ; อ้างอิงจาก Kretch and Crutchfield. n.d.) ในทำนองเดียวกัน เจอซิลด์ (Jersild) กล่าวว่า อารมณ์คือภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (กมลรัตน์ หล้าสรวงษ์. 2528 : 224 ; อ้างอิงจาก Jersild. n.d.)

พวงเพ็ญ เจียมปัญญาธิราช ได้กล่าวว่า อารมณ์ หมายถึง สภาวะของจิตใจที่ปั่นป่วนเมื่อถูกสิ่งเร้ามากระตุ้นทำให้เกิดอารมณ์ ซึ่งอารมณ์นั้นจะเกิดขึ้นทันทีทันใด แต่กว่าจะสงบได้ต้องใช้เวลา เป็นนาที ชั่วโมง หรือเป็นวันก็ได้ (พวงเพ็ญ เจียมปัญญาธิราช. 2521 : 1)

วิลเลียม (William) กล่าวว่า อารมณ์เป็นความโน้มเอียงของความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีจุดประสงค์ที่แน่นอน (กมลรัตน์ หล้าสรวงษ์. 2528 : 224 ; อ้างอิงจาก William n.d.)

สรุปว่า อารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการถูกกระตุ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งเร้าภายใน คือความต้องการหรือแรงขับ และสิ่งเร้าภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น เวลาโกรธ หัวใจจะเต้นเร็ว หน้าแดง เป็นต้น

2 เซวณอารมณ์

นักวิชาการให้ความหมายของเซวณอารมณ์ (Emotional Quotient) ไว้ดังนี้
 ซาลอเวย์และเมเยอร์ (Salovey and Mayer. 1990 :185 - 211) กล่าวว่า
 เซวณอารมณ์ คือ ความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคลในการที่จะสนองอารมณ์และ
 ความต้องการของผู้อื่นอย่างถูกต้อง

การ์ดเนอร์ (Gardner. 1983 : 20 - 24) กล่าวว่า เซวณอารมณ์ คือ ความ
 สามารถหรือศักยภาพทางอารมณ์ของแต่ละคน จำแนกเป็นสองลักษณะ ดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์ของตนเอง (Intrapersonal intelligence) หมายถึง การรับรู้
 อารมณ์ของตนเองและสามารถแยกแยะตลอดจนจัดการกับอารมณ์ตนเองนำไปสู่พฤติกรรมที่
 เหมาะสม

2. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) หมายถึง ความ
 สามารถในการรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ซาลอเวย์และเมเยอร์ (Gibbs.1995 : 28 ; citing Salovey and Mayer. 1990)
 ได้ให้ความหมายของคำว่าเซวณอารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ใน
 ความคิด ความรู้สึก และสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นได้ มีความสามารถ
 ในการควบคุมอารมณ์ของตนทำให้สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนได้อย่างเหมาะสม
 สอดคล้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิตโดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

บาร์ออน (Goleman. 1998 : 370-371; citing Bar On : 1992) กล่าวว่า
 เซวณอารมณ์เป็นองค์ประกอบของความสามารถด้านส่วนตัว อารมณ์และสังคมของบุคคลที่จะ
 ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ

โกลแมน (Goleman D. 1995 : 41 - 42) กล่าวว่า เซวณอารมณ์ คือ ความ
 สามารถในการวิเคราะห์และจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินงานไปสู่
 เป้าหมายได้

คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper & Sawaf. 1997:15-17) ได้ให้ความหมายของ
 เซวณอารมณ์ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตน
 เป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพและโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer. 1994 : 3 - 31) ให้ความหมายเชาว์อารมณ์ว่า (1) เป็นความสามารถที่เข้าใจอารมณ์ของตนเองและความสามารถที่จะแสดงอารมณ์ของตนเองออกมา ทั้งเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นด้วย (2) อารมณ์สามารถช่วยเรื่องการคิดช่วยในเรื่องความจำ ช่วยให้เกิดมุมมองในการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ (3) สามารถแยกแยะวิเคราะห์อารมณ์ของตน และความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ และ (4) สามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมกับงานหรือสถานการณ์ในขณะนั้นและสามารถที่จะจัดการอารมณ์ของผู้อื่นโดยการให้กำลังใจเมื่อเขาท้อแท้ได้

โกลแมน (Goleman. 1998a : 317 - 318) กล่าวว่า เชาว์อารมณ์ (Emotional Quotient) เป็นความสามารถ (Capacity) ที่จะตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น สมรรถนะที่จะจูงใจตนเองและสมรรถนะที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเองและจัดการในเรื่องความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างดี เชาว์อารมณ์เป็นความสามารถที่ต่างจากสติปัญญาเชิงวิชาการ (Academic Intelligence) ที่วัดจากแบบวัดไอคิวแต่ก็เป็นส่วนที่เสริมกันกับไอคิว โดยสติปัญญาที่แตกต่างกันนี้ (ส่วนวิชาการกับส่วนอารมณ์) เป็นการทำงานในส่วนที่แตกต่างกันของสมอง ส่วนศูนย์กลางที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์จะอยู่ต่ำลงมาจากเปลือกสมอง (Subcortex) เชาว์อารมณ์จะเป็นการทำงานของส่วนนี้ร่วมกับศูนย์ของสติปัญญา

โกลแมน (Goleman. 1998b : 90 - 92) กล่าวว่าเขาได้ปรับโมเดลของซาโลเวย์และเมเยอร์ไปในแนวที่เขาเห็นว่ามิใช่ประโยชน์ที่สุดในการทำความเข้าใจว่าความสามารถพิเศษ (Talents) เหล่านี้มีผลต่อชีวิตการทำงานอย่างไร โดยเชาว์อารมณ์ของเขาประกอบด้วยความสามารถทางอารมณ์ในส่วนบุคคล (Personal Competence) 3 มิติและในทางสังคม (Social Competence) 2 มิติ ดังรายละเอียดตามลำดับดังนี้

การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (Self-awareness) คือการที่บุคคลรู้ว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้นและใช้ประโยชน์จากความรู้สึกพึงพอใจช่วยในการตัดสินใจ นอกจากนี้ก็มีการประเมินอย่างเป็นจริงเกี่ยวกับความสามารถของตนเองและมีความรู้สึกเพียบพร้อมในเรื่องความมั่นใจในตนเอง

การจัดการอารมณ์ของตนเอง (Self-regulation) คือความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองในลักษณะที่จะเอื้อประโยชน์มากกว่าที่จะขัดขวางการทำงานในขณะนั้นเป็นคนมีสติและสามารถเลื่อนการตอบสนองความพอใจของตนเองออกไปก่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้และเมื่อมีความทุกข์ใจก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้ดี

การจูงใจตนเอง (Motivation) คือการใช้ความรู้สึกพึงพอใจอย่างลึกซึ้งซึ่งจะนำทางและทำให้ตนทำกิจกรรมเพื่อการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ใช้ความรู้สึกช่วยให้ตนมีความริเริ่มและพยายามที่จะปรับปรุงเพื่อไปสู่เป้าหมายที่เป็นเลิศและใช้ความรู้สึกช่วยให้มีความเพียรพยายามแม้มีอุปสรรคและความคับข้องใจ

การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) คือ การที่รับรู้ได้ว่าคนอื่นกำลังรู้สึกอย่างไร สามารถเข้าใจในมุมมองของผู้อื่นได้ และความสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลหลายแบบได้

การมีทักษะทางสังคม (Social Skill) คือ ความสามารถจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นได้ สามารถใช้ทักษะเหล่านี้ในการชักจูงและเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมและยุติข้อโต้แย้งเพื่อการร่วมมือกันและการทำงานเป็นทีมได้

นางพญา ลิ้มสุวรรณ (2541:198-199) กล่าวว่า เซาว์นอารมณ์ คือ ความสามารถด้านต่าง ๆ ทางจิตใจ อารมณ์ และสังคมหลาย ๆ ด้านซึ่งที่จริงก็คือ วุฒิภาวะทางอารมณ์ หรือ ทักษะชีวิต คนที่มีเซาว์นอารมณ์สูงจะมีคุณสมบัติทั่ว ๆ ไป ดังนี้

1. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. มีการตัดสินใจที่ดี
3. ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้
4. มีความอดกลั้น
5. ไม่หุนหันพลันแล่น
6. ทนความผิดหวังได้
7. เข้าใจจิตใจของผู้อื่น
8. เข้าใจสถานการณ์ทางสังคม
9. ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ง่าย ๆ

10. สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้

11. ไม่ปล่อยให้ความเครียดท่วมทับความคิดไปหมดจนทำอะไรไม่ถูก

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 21) กล่าวว่า ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด อารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 62 - 65) ได้ให้ความหมายของเชาว์อารมณ์ว่าเป็นความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่เน้นความรู้สึกการมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2542:20) ได้ให้ความหมาย เชาว์อารมณ์ คือ ระดับความสามารถทางอารมณ์ของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสามารถที่จะรับรู้ได้ว่าตัวเองและผู้อื่นมีอารมณ์หรือรู้สึกอย่างไรและจะจัดการเรื่องอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร

2. ความสามารถที่จะรู้ถึงความรู้สึกทางอารมณ์ที่ดีกับความรู้สึกทางอารมณ์ที่ไม่ดี รวมถึงวิธีการเปลี่ยนจากอารมณ์ไม่ดีไปสู่อารมณ์ที่ดี

3. ความสามารถที่จะมีความระมัดระวังอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ ทักษะที่จะรับรู้ถึงอารมณ์และบริหารจัดการกับอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้มีความสุขและดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น

สรุปว่า เชาว์อารมณ์เกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองอย่างถูกต้อง การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

3 ลักษณะความต้องการทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ลักษณะทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย คือ ตื่นเต้น ตกใจง่าย โกรธง่าย กลัวที่จะต้องอยู่ตามลำพังคนเดียว เด็กวัยนี้มีอารมณ์ ที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ต้องการความรักและความเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ ซึ่งความต้องการทางอารมณ์ของเด็กในวัยนี้จะออกมาในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องการที่จะระบายอารมณ์อย่างอิสระและเปิดเผย
2. ต้องการความรักและความใกล้ชิดผูกพัน
3. ต้องการความรัก จากครูเหมือนกับว่าครูเป็นตัวแทนของพ่อแม่
4. ต้องการให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือ เมื่อตนเองเกิดความกลัว
5. ไม่ชอบให้ใครขัดใจ

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2524 : 145)

4 พฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็กอายุประมาณ 2 – 5 ปี นั้นพบว่า มีพฤติกรรมทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน อย่างเห็นได้ชัด ดังที่ เฮอร์ลอค (Hurlock. 1964 : 292) กล่าวว่า เด็กในวัยนี้จะมีลักษณะเป็นคนเจ้าอารมณ์ ฉุนเฉียว โกรธง่าย หวาดกลัว อิจฉาริษยา อย่างไม่มีเหตุผล และจะแสดงออกเพื่อระบายอารมณ์นั้น ๆ ทันทที อย่างไม่มีการยับยั้ง อารมณ์เด็กจะรุนแรง และเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เช่น ร้องไห้ แล้วหัวเราะได้ทันที อารมณ์ของเด็กสังเกตได้จากพฤติกรรมที่เขาแสดงออกมา เด็กจะไม่ปิดบังความรู้สึก แม้บางคนจะไม่แสดงอารมณ์ออกให้เห็นโดยตรง แต่จะทราบได้จากอาการบางอย่างในตัวเด็ก เช่น ความตึงเครียด อยู่ไม่เป็นสุข เหม่อลอย อึกอัก ประหม่า เป็นต้น นอกจากนี้เด็กแต่ละคนในวัยนี้ จะมีระดับของอารมณ์ไม่เหมือนกัน จะแปรเปลี่ยนไปเนื่องจากมูลเหตุหลายประการ เช่น ความแตกต่างกันในเรื่องสุขภาพ เพศ ลำดับที่เกิด ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และกระบวนการของพฤติกรรมทางอารมณ์สืบเนื่องมาจากวัยทารกและวัยเด็กเล็ก เป็นต้น พฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ที่พบกันมาก มักแสดงออกในลักษณะดังนี้

4.1 อารมณ์โกรธ (Anger) เฮอร์ลอค (Hurlock. 1964 : 292) กล่าวว่า การแสดงอารมณ์โกรธ เป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับเด็กที่จะเรียกร้องความสนใจ หรือทำให้ได้รับสิ่งต่าง ๆ สมความปรารถนา เด็กแต่ละคนเมื่อมีอารมณ์โกรธ จะมีพฤติกรรมการแสดงออกแตกต่างกัน

โดยเฉพาะเด็กในวัยก่อนเข้าเรียน จะมีลักษณะการแสดงอารมณ์โกรธที่รุนแรง (Temper Tantrum) และแสดงออกด้วยการต่อต้านบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ทำลนลาน อาละวาด หรือพร้อมที่จะทำร้ายทุกคน ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม เช่น ตะคอก ถ่มน้ำลาย เป็นต้น อารมณ์เช่นนี้เมื่อเกิดขึ้น จะกินเวลาไม่เกิน 5 นาที และจะมีความรุนแรงสูงสุดในเด็กอายุ 3 ปี

เจอร์ซิลด์ (Jersild. 1968 : 192 – 205) ได้อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กมีอาการโกรธรุนแรงมากน้อยต่างกันดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมในบ้าน หรือที่โรงเรียน มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความรุนแรงของอารมณ์โกรธ เด็กที่มีพี่น้องหลายคน จะมีการแสดงออกของอารมณ์โกรธรุนแรงมากกว่าลูกคนเดียว หรือเด็กซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับคนที่อารมณ์เสื่อง่าย จะมีพัฒนาการเป็นคนเจ้าอารมณ์มากกว่าเด็กซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับบุคคลที่มีอารมณ์เย็น

2. ระเบียบและการอบรมเลี้ยงดู มีอิทธิพลต่อการแสดงของอารมณ์โกรธ เด็กซึ่งถูกลงโทษเสมอ จะเป็นเด็กที่มีการแสดงอารมณ์โกรธอย่างรุนแรง จากนั้นบิดามารดาที่พยายามจะเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในแบบที่ต้องการจะกระตุ้นให้เด็กมีอาการโกรธรุนแรงขึ้น

3. ความคับข้องใจ เนื่องจากความต้องการของเด็กไม่ได้รับการตอบสนองถูกห้ามไม่ให้ทำในสิ่งที่ต้องการ หรือต้องการให้สังคมยอมรับ แต่ถูกปฏิเสธหรือต้องการความรัก แต่ได้รับน้อยไป จึงทำให้มีอาการโกรธ และขมขื่นใจ นำไปสู่พฤติกรรมที่ก้าวร้าวและรุนแรงในที่สุด

จากข้อกล่าวข้างต้นพอที่จะสรุปถึงพฤติกรรมการแสดงอารมณ์โกรธของเด็กได้เป็น 3 ลักษณะ (ประณต เค้าฉิม. 2526 : 186) ดังนี้

1. Undirected Energy เป็นการแสดงอารมณ์โกรธออกมาในลักษณะที่ไม่มุ่งตรงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการแสดงออกเพื่อระบายอารมณ์ออกไป เช่น การตะคอกอย่างเดาสุ่ม กลั่นแกล้ง การส่งเสียงร้องกรี๊ด เป็นต้น อารมณ์โกรธในลักษณะนี้จะลดลงเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น

2. Motor or Verbal Resistance เป็นการแสดงอารมณ์โกรธออกมาในลักษณะที่เป็นการทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่ถูกขอร้อง จะโดยทางกายหรือทางวาจาก็ได้ เช่น ผู้ใหญ่จะอุ้มก็ไม่ยอมให้อุ้ม หรือเมื่อผู้ใหญ่ขอร้องให้กินอาหารจะบอกว่า “ไม่” ซึ่งอารมณ์โกรธในลักษณะนี้จะขึ้น ๆ ลง ๆ แม้จะมีอายุมากขึ้น

3. Retaliation เป็นการแสดงอารมณ์โกรธออกมาทางกายหรือวาจาในลักษณะที่พยายามแก้แค้น เช่น แสดงกริยาวาจาก้าวร้าวต่าง ๆ กัด ต่ำ เป็นต้น และอารมณ์โกรธในลักษณะที่จะเพิ่มขึ้นตามอายุ

นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มักจะแสดงอารมณ์โกรธด้วยการร้องไห้ กระตืบเท้า ส่วนการแสดงออกในลักษณะที่เรียกว่า กระตืบมือกระตืบเท้า (Temper Tantrums) พบว่า จะเพิ่มขึ้นสูงสุดเมื่ออายุ 3 – 4 ขวบ เมื่ออายุ 3 ขวบ เด็กหญิงกับเด็กชาย จะมีการกระตืบมือกระตืบเท้าพอ ๆ กัน แต่หลัง 3 ขวบไปแล้ว เด็กชายจะแสดงแบบนี้บ่อยและรุนแรงกว่า ทั้งนี้ด้วยสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. เด็กชายมีพลังมากกว่าเด็กหญิง
2. สังคมยอมรับความก้าวหน้าของเด็กชายมากกว่าเด็กชาย

(ประณต คำจิณ. 2526 : 186 – 187 ; อ้างอิงจาก Goodenough. 1975)

4.2 อารมณ์กลัว (Fear)

สตรองแมน (Strongman. 1973 : 68 – 109) ได้ศึกษาผลงานวิจัยของนักจิตวิทยาหลายท่านที่ได้กล่าวไว้ว่า วุฒิภาวะและการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดอารมณ์กลัวของเด็ก การที่เด็กเกิดอารมณ์กลัวขึ้นนั้น วัดสัน (Watson) อธิบายไว้ว่า เกิดจากการวางเงื่อนไขของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก เช่น การขู่ การสร้างจินตนิยายหลอก หรือการถ่ายทอดอารมณ์กลัวของพ่อแม่ให้แก่เด็ก เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ และแสดงอารมณ์กลัวออกมาในรูปแบบต่าง ๆ

ซูเบค และโซลเบิร์ก (Zubeck and Solberg. 1954 : 70) ได้บรรยายลักษณะสิ่งเร้าซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์กลัว ไว้ดังนี้

1. สิ่งเร้าที่เกิดขึ้นทันทีทันใด หรือเกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน เป็นลักษณะสำคัญซึ่งก่อให้เกิดการแสดงอารมณ์กลัว เช่น เสียงโดยตัวของมันเอง ไม่ทำให้เกิดอารมณ์กลัวแต่ถ้าเสียงนั้นเกิดขึ้นทันทีทันใด จะกระตุ้นให้เกิดอารมณ์กลัวได้

2. ความแปลกใหม่ เช่น เด็กอาจจะแปลกใจ เมื่อเห็นพ่อสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ เป็นต้น

สำหรับสาเหตุของการเกิดอารมณ์กลัว เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1964 : 292 – 295)

ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. เกิดจากการวางเงื่อนไข เช่น กลัวเครื่องบิน เนื่องจากเห็นเครื่องบินที่ไร้มือเสียงดังทุกครั้ง ต่อมาเพียงเห็นเครื่องบินเท่านั้น ก็เกิดอารมณ์กลัว หรือเด็กเคยได้รับประสบการณ์ที่ไม่มีความสุข เช่น กลัวทันตแพทย์ กลัวโรงพยาบาล เป็นต้น

2. เกิดจากการเลียนแบบ โดยเลียนแบบพฤติกรรมความกลัวของพ่อแม่ พี่น้อง หรือเพื่อน ๆ

3. เกิดจากจินตนาการ แม้ว่าเด็กไม่เคยได้รับประสบการณ์โดยตรงที่ทำให้เกิดอารมณ์กลัว แต่เด็กอาจสร้างจินตนาการ ทำให้เกิดอารมณ์กลัวได้

ในปี ค.ศ.1973 คริสแนน (Krisnan. 1973 : 272 – 280) ได้กล่าวว่า อารมณ์กลัวไม่ช่วยให้การปรับตัวในชีวิตประจำวันดีขึ้น แต่กลับสร้างให้มีความเครียดทางอารมณ์ ฉะนั้นอารมณ์กลัวต่าง ๆ จึงควรได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง ดังนี้

1. หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดอารมณ์กลัว
2. การสร้างความรู้สึกให้คุ้นเคยกับสิ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์กลัว
3. การเบนสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดอารมณ์กลัวด้วยสิ่งเร้าใหม่ที่ทำให้เกิดความพอใจ
4. การยกตัวอย่างให้เลียนแบบ เช่น เด็กกลัวแมว พ่อแม่อาจยกตัวอย่างเพื่อน ๆ ซึ่งชอบเล่นกับแมว วิธีนี้จะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจและกำจัดอารมณ์กลัวได้

5. การวางเงื่อนไขโดยตรง เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการกำจัดอารมณ์กลัวที่เกิดขึ้น โดยนำสิ่งที่เด็กกลัวครูกับสถานการณ์ที่เด็กพอใจบ่อยครั้ง จะทำให้เด็กหายกลัวได้

การแสดงอารมณ์กลัวเป็นพฤติกรรมทางอารมณ์ที่เด็กแสดงออกมาซึ่งบางครั้งผู้ใหญ่เห็นเป็นเรื่องขบขัน จะทำให้เด็กไม่กล้าที่จะแสดงอารมณ์กลัวออกมาแต่จะเก็บกดอารมณ์กลัว เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกเยาะเย้ย ซึ่งมีอันตรายอย่างยิ่งต่อสุขภาพจิตของเด็ก การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงอารมณ์กลัวอย่างรุนแรงดีกว่า เพราะว่าจะขณะเดียวกันจะลดความรุนแรงของอารมณ์ได้บ้าง

4.3 อารมณ์คับข้องใจ (Frustration)

ความคับข้องใจ (Frustration) เป็นภาวะซึ่งทำให้เกิดความอึดอัด เนื่องจากพฤติกรรมที่ไปสู่เป้าหมายถูกขัดขวางหรือถูกทำลายทำให้สูญเสียโอกาสที่จะได้รับความพึงพอใจ ภาวะของอารมณ์ความคับข้องใจสามารถพบได้ในบุคคลทุกวัย แม้แต่ในวัยทารก หากไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ผิดปกติได้ ดังที่ ลอต (Lott) กล่าวไว้ว่า “เด็กบางคนมีความคับข้องใจเมื่อเก็บไว้นานเข้าโดยไม่มีการระบายอารมณ์บ้างเลยจะทำให้เกิดโรคประสาท หรือกลายเป็นคนเจ้าอารมณ์” (Lott. 1971 : 77)

มูสเซน คองเกอร์ และเคแกน (Mussen, Conger and Kagan. 1969 : 331)

ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดอารมณ์ความคับข้องใจไว้ดังนี้

1. อุปสรรคต่าง ๆ จากภายนอกมายังยังทำให้ไม่สามารถสนองเป้าหมายที่ต้องการ เช่น เด็กอยากได้ตุ๊กตา ซึ่งวางอยู่บนตู้สูงเกินกว่าจะเอื้อมถึงและไม่มีใครสนใจที่จะสนองความต้องการของเด็กได้ เป็นต้น

2. เนื่องจากเกิดการขัดแย้งภายในใจ จากที่ต้องตัดสินใจเลือกตอบสนองเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่พอใจทั้ง 2 อย่าง เช่น ลูกป่วยแม่บอกว่าลูกต้องฉีดยาหรือรับประทานยา เป็นต้น

3. เนื่องจากไม่สามารถสนองความต้องการของตนเอง อันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจไม่อำนวย เช่น อยากจะมีของเล่นเหมือนเพื่อนซึ่งตนไม่มี อาจทำให้เกิดความกังวลนำไปสู่ความคับข้องใจ ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้

โคร และโคร (Crow and Crow. 1956 : 128 – 153) กล่าวว่า สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ ปกติจะมีผลชั่วคราว ขณะที่เกิดขึ้นจะสร้างความเครียดและทำให้อารมณ์หงุดหงิด นอกจากนี้บางครั้งมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรม ระบบของสังคม การแสดงพฤติกรรมคล้อยตามความต้องการของสังคม เช่น ระเบียบวินัยที่เข้มงวด ลักษณะทางเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญไม่น้อยที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์หงุดหงิด เนื่องจากต้องการมีความเท่าเทียมเพื่อน ๆ การตั้งระดับความคาดหวังต่าง ๆ มีผลต่อการปรับตัว เช่น เด็กบางคนมีความรู้สึกที่ตัวเองต่ำต้อย จึงทำให้เขามีพฤติกรรมแบบเก็บตัวไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมกับบุคคลอื่น ๆ เนื่องจากกลัวความล้มเหลวจะเกิดขึ้น ความรู้สึกเหล่านี้จะพัฒนาทีละเล็กละน้อยไป

สู่ความคับข้องใจได้เช่นกัน นอกจากนี้ โคร และโคร (Crow and Crow. 1956 : 155 – 158) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ในการแสดงพฤติกรรมคับข้องใจ คือ

1. อายุ เมื่อเด็กเล็กมีความคับข้องใจ มักจะแสดงลักษณะอารมณ์ที่รุนแรง อย่างเปิดเผย แต่เมื่อโตขึ้นเด็กเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ความยุ่งยากต่าง ๆ ไว้ในใจและแสดงออกในวิธีทางที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

2. สุขภาพของร่างกาย ความเจ็บป่วยทำให้อารมณ์หงุดหงิด บางครั้งยากที่จะควบคุมอารมณ์ เช่น เมื่อรู้สึกโกรธ แม้ว่าจะถูกฝึกให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อสุขภาพปกติ แต่เมื่อป่วยแล้วเกิดความคับข้องใจอาจจะกระตุ้นให้เขาอารมณ์เสียได้ง่าย

3. ประสบการณ์ในอดีต มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของเด็กแต่ละคนเมื่อมีสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ เด็กซึ่งแสดงอารมณ์รุนแรงออกมาเมื่อมีความคับข้องใจมักจะเป็นเด็กที่พ่อแม่รักและตามใจมาก ดังนั้นจึงทำให้เด็กไม่มีโอกาสพัฒนาการควบคุมการแสดงอารมณ์คับข้องใจอย่างเหมาะสม จึงทำให้ไม่สามารถเผชิญปัญหาและแก้ไขสภาพของความคับข้องใจได้

4. ธรรมชาติของแรงขับ เป็นตัวกำหนดให้แต่ละคนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความคับข้องใจต่าง ๆ กัน ถ้าความต้องการหรือความปรารถนามีความสำคัญเป็นอันดับรอง ก็อาจทำให้เขาปรับตัวได้ง่ายขึ้นต่อความไม่สมหวังต่าง ๆ แต่ถ้ามีความปรารถนาที่รุนแรง มีแรงจูงใจมากจนกระทั่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งหากเขาประสบความล้มเหลว ก็จะทำให้เกิดความคับข้องใจต่าง ๆ ขึ้น การแสดงออกซึ่งความคับข้องใจนั้นเด็กบางคนอาจแสดงออกในรูปของการชดเชย เช่น การสร้างวิมานในอากาศ เป็นต้น

การที่เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการอดทนต่อความรู้สึกคับข้องใจได้มากน้อยแค่ไหนนั้น โคร และโคร (Crow and Crow. 1956 : 159) กล่าวว่า เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งขึ้นกับประสบการณ์ในชีวิตตอนต้น บางคนที่มีประสบการณ์ผิดหวังมากมาย จึงทำให้เขาสามารถอดทนและแก้ปัญหาไปได้ด้วยดี ตรงกันข้ามกับบุคคลที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมปกป้องไม่เคยได้รับความทุกข์ จึงทำให้ง่ายที่เกิดความคับข้องใจและมักแสดงออกอย่างรุนแรง ไม่สามารถอดทนและแก้ปัญหาต่อสภาวะการณ์นั้น ๆ ได้

4.4 อารมณ์อิจฉาริษยา (Envy and Jealousy)

อารมณ์ริษยา (Jealousy) เป็นอารมณ์ชนิดหนึ่งที่มีอารมณ์โกรธเป็นพื้นฐานและมุ่งไปที่บุคคล จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีความรู้สึกว่าเขากำลังสูญเสียของรักไป ความริษยานั้นมีลักษณะคล้ายกับความวิตกกังวลในช่วงที่มีความมั่นใจรวมอยู่ด้วย แรงของความริษยานั้นมีพลังมาก เพราะกลัวจะเสียของรัก โศกและสงสารตัวเองที่จะต้องแพ้ เกลียด โกรธและต้องการทำลายคู่แข่ง ส่วนอารมณ์อิจฉา (Envy) นั้นต่างจากอารมณ์ริษยาที่ว่าไม่มีคู่แข่งที่ต้องทำลาย เพียงแต่ตัวเองไม่ได้สิ่งที่คนอื่นเขาได้ (พวงเพ็ญ เจียมปัญญาวัช. 2522 : 14)

เมอร์ฟี และคนอื่น ๆ ได้ศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับอารมณ์อิจฉาริษยา และสรุปได้ว่า “การแสดงอารมณ์อิจฉาและริษยาเป็นการแสดงพฤติกรรมรุกรานอย่างหนึ่งที่เด็กแสดงต่อผู้ที่มาคุกคามตำแหน่งของตน” นอกจากนี้ แมคฟาร์แลนด์ (McFarland. 1962 : 178) ได้พบว่า “อารมณ์อิจฉาริษยานี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวเท่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย ๆ หรือเสมอ ๆ”

ส่วน เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1964 : 298 – 300) ได้กล่าวว่า ความอิจฉาเป็นภาวะของความรู้สึกไม่พอใจ พุ่งตรงต่อบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ ความอิจฉาจึงเป็นลักษณะของความปรารถนา เด็กเล็ก ๆ มักจะอิจฉาบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ มากกว่าเขาไม่ว่าจะเป็นพี่น้องหรือเพื่อนฝูง โดยที่เด็กจะแสดงอารมณ์อิจฉาในรูปของความไม่พอใจออกมาอย่างรุนแรง เนื่องจากเด็กมีความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจผสมกับความรู้สึกไม่พอใจ เนื่องจากเกรงว่าจะสูญเสียความรักหรือสิ่งของนั้นไป

ฉะนั้นอารมณ์อิจฉาในเด็กมีสาเหตุที่พอจะสรุปได้ 4 ประการ ด้วยกัน ดังนี้

1. ความแตกต่างของอายุระหว่างพี่น้อง ทำให้เด็กแต่ละวัยได้รับการดูแล และความเอาใจใส่แตกต่างกัน
2. ทักษะคติของพ่อแม่ ความโปรดปรานของพ่อแม่ การให้ความรัก ความสนใจลูกในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน
3. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ การเปรียบเทียบ การยกตัวอย่างที่พ่อแม่มักใช้กับลูก จะเพิ่มความริษยาในตัวเด็กมากยิ่งขึ้น ดังที่ เจอร์ซิลด์ (Jersild. 1968 : 225) ได้กล่าวว่า “ทัศนคติที่แข่งขันแบบนี้ เนื่องมาจากพ่อแม่ ที่จะทำให้เด็กพัฒนาอารมณ์ริษยามากขึ้นกว่าการแสดงออกซึ่งความรักความประทับใจ ความยกย่องหรือความเห็นใจ”

4. ทศนคติความรู้สึกเป็นเจ้าของพ่อหรือแม่ ตามทฤษฎีของฟรอยด์ (Freud) เชื่อว่าเด็กเล็กมีความรู้สึกรักและต้องการเป็นเจ้าของพ่อแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน ความริษยาชนิดนี้มักเกิดขึ้นกับเด็กชายที่มีต่อพ่อ เนื่องจากเด็กชายมีความรู้สึกรักแม่ และอยากอยู่ใกล้ชิดตลอดเวลา ครั้นเมื่อแม่ให้ความรักความสนใจไปที่พ่อ เกิดจะเกิดความริษยาขึ้น

พฤติกรรมการแสดงออกเมื่อมีอารมณ์อิจฉาและริษยา เด็กจะแสดงความรู้สึกไม่พอใจ แต่มักมีลักษณะไปในทางค่อนข้างก้าวร้าวและแสดงอารมณ์อย่างรุนแรง ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ

1. ปฏิกริยาทางตรง ได้แก่ ชก ต่อย ตี กัด ผลัก ต่อบุคคลซึ่งเด็กคิดว่าเป็นคู่แข่งหรือบุคคลซึ่งเด็กต้องให้รักและเอาใจใส่ตนมากกว่า

2. ปฏิกริยาทางอ้อม ได้แก่ การกลับไปมีพฤติกรรมแบบทารก เช่น ปัสสาวะรดที่นอน ร้องไห้แง ไม่ยอมรับประทานอาหาร แสร้งทำไม่สบาย หรือมีอาการไม่สบายจริง ๆ ชุกชอน ทำลายข้าวของ นอกจากนี้อาจแสดงออกในรูปพูดปด ขโมย หรือแสดงความรู้สึกขุ่นเคืองต่อของเล่น สัตว์เลี้ยง เป็นต้น (Erikson. 1975 : 277 – 281)

พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เด็กจะแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจและความรัก แต่ถ้าเด็กไม่สามารถใช้พฤติกรรมเหล่านี้เอาชนะคู่ต่อสู้ได้ เขาก็จะหาวิธีที่จะระบายอารมณ์ริษยาออกไป เช่น อาจจะสร้างจินตนาการซึ่งเขาเป็นผู้ชนะ หรืออาจขดเชยความก้าวร้าวโดยใช้การเข้าแหย่อย่างหยาบคาบ หรืออาจใช้กลวิธีที่เรียกว่า อุ่นเปรี้ยว โดยมองทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการเป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งสิ้น

เฮิร์ลอค (Hurlock. 1964 : 307 – 313) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมของอารมณ์อิจฉาและริษยาว่าจะมีความรุนแรงเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ที่เด็กได้รับทำให้เด็กแต่ละคนมีการแสดงอารมณ์อิจฉาและริษยาแตกต่างกัน เด็กจะพัฒนารูปแบบของการแสดงออกด้วยการใช้วิธีแบบลองผิดลองถูกและจะเลือกวิธีที่สนองความพอใจเขามากที่สุด

2. วัย ความแตกต่างระหว่างวัยจะมีผลต่ออารมณ์อิจฉาและริษยา โดยเฉพาะอารมณ์ริษยาที่เกิดขึ้นสูงสุดในวัยอายุ 3 ขวบ

3. สติปัญญา เด็กซึ่งมีสติปัญญาสูงจะมีอารมณ์โอจณาและริษยามากกว่าเด็กที่มีสติปัญญาดำ

4. ลำดับที่การเกิด ลูกคนโตจะมีอารมณ์ริษยามากกว่าลูกคนรอง เพราะลูกคนโตไม่พอใจที่พ่อแม่แบ่งความรักให้แก่ น้อง เด็กที่มาจากครอบครัวเล็ก ๆ จะมีความอิจฉาริษยาน้อยกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวใหญ่ หรือครอบครัวที่มีลูกเพียงคนเดียว

5. เพศ เป็นตัวกำหนดให้การแสดงออกของอารมณ์โอจณาและริษยาแตกต่างกัน เด็กหญิงจะมีอารมณ์อิจฉาริษยามากกว่าเด็กชาย อารมณ์อิจฉาริษยาจะเกิดขึ้นระหว่างเด็กหญิงกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายกับเด็กชาย หรือเด็กชายกับเด็กหญิง

6. สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ได้แก่ ทัศนคติของพ่อแม่ และระเบียบวินัยในการอบรมเลี้ยงดู อารมณ์โอจณาและริษยามีความสัมพันธ์กับความผูกพันของแม่ หมายความว่า เด็กใกล้ชิดกับแม่มากเท่าไร เด็กจะรู้สึกว่าจะต้องสูญเสียความรักมากกว่าเท่านั้นเมื่อมีน้อง ระเบียบวินัยในการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่แน่นอนจะทำให้ยิ่งเพิ่มอารมณ์โอจณาและริษยามากขึ้น

จากพฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กทั้ง 4 รูปแบบที่พบมาก ในเด็กระดับปฐมวัย คือ

1. อารมณ์โกรธ
2. อารมณ์กลัว
3. อารมณ์คับข้องใจ
4. อารมณ์อิจฉาริษยา

ซึ่งอารมณ์ทั้ง 4 แบบดังกล่าวนี้ เมื่อเกิดขึ้นกับเด็กแล้ว จะทำให้เด็กระบายอารมณ์ออกในลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถที่จะควบคุมหรือยับยั้งพฤติกรรมของตนได้ดี ฉะนั้นเมื่ออยู่ในสภาวะการณ์ที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจ ก็จะทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาออกมา ซึ่งจะเป็นผลกระทบต่อบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็กในวัยต่อไป

5 งานวิจัยในประเทศ

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (2524 : 38) ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการคิดเป็น โดยการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนักการศึกษาผู้ใหญ่ จากหลักสูตรการ

ศึกษาผู้ใหญ่ มีความเห็นว่าการคิดเริ่มต้นจากตัวเองก่อน แล้วค่อยขยายออกไปจนถึงเป้าหมายของการคิดเพื่อสังคม และส่งผลสะท้อนมายังตนเองในภายหลัง การคิดเป็นไม่น่าจะเป็นสมรรถภาพทางสมองเท่านั้น แต่รวมถึงคุณภาพทางจิต คือ การคิดชอบด้วยหลักจริยธรรมอันดีงามด้วย ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ การคิดเป็นน่าจะประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ด้านด้วยกัน คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ปัญหา เช่น การตระหนักยังรู้ปัญหาของตน การคาดการณ์ มองการณ์ไกลถึงปัญหาข้างหน้าของตนและผลการเลือกตัดสินใจที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า การมีความคิดแตกฉาน คิดคล่อง คิดหลากหลาย ความสามารถในการจัดประเภทหมวดหมู่ของปัญหาของข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการมองเห็นข้อแตกต่างกัน สิ่งที่เหมือนกัน ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของปัญหา ข้อมูล ความสามารถสังเคราะห์หรือสรุปหลักการ ความสามารถเปรียบเทียบประเมินผล ตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา

2. องค์ประกอบด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคม หรือเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความคิดที่ไม่เอาเปรียบผู้อื่น คิดในทางสร้างสรรค์เพื่อส่วนรวม

3. องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพบางประการ ได้แก่ การมีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความมุ่งมั่นพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค การรู้จักยับยั้งชั่งใจอดได้รอได้ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวและในแนวคิด รู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย และอุสา สุทธิสาคร (2542 : 112 – 119) ได้สร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ โดยเรียกว่า “EQ99” มีจำนวน 90 ข้อ และข้อตรวจสอบความเที่ยงตรงของการตอบ 9 ข้อ โดยมีมาตราส่วนประเมินค่าจำนวน 5 มาตรา โดยใช้โครงสร้างของเชาวน์อารมณ์ของซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer, 1997) และโกลแมน (Goleman, 1998) และให้กรรมการ จำนวน 30 คน ตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยวิธี Lawshe Content Validity Ratio โดยเริ่มแรกเขียนข้อสอบทั้งสิ้น 242 ข้อ ผลการวิเคราะห์ชี้ว่ามีจำนวนสูงกว่าวิกฤติ (0.37) จำนวน 203 ข้อ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 ของมหาวิทยาลัยหอการค้า จำนวน 464 แล้วทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ องค์ประกอบคือ การรู้จักอารมณ์ของตน การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ของตน การมีแรงจูงใจที่ดี และทักษะทางสังคม จำนวน 90 ข้อ นำแบบทดสอบไปวัดกับนักศึกษาจำนวน 217 คน และนำไปทดสอบซ้ำระยะห่าง 10 สัปดาห์ พบว่า

ค่าประมาณความเชื่อถือได้ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายในของการสอบครั้งแรกคือ .9231 ของการสอบครั้งที่ 2 คือ .9303

อรพินทร์ ชูชม อัจฉรา และคณะ (2542 : 1 – 4) ได้ทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพมาตราวัดเชาวน์อารมณ์ของซัทท์และคณะ ซึ่งมีลักษณะการวัดแบบให้ผู้ตอบรายงานตนเองประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ที่บรรยายความสามารถทางเชาวน์อารมณ์จำนวน 33 ข้อ โดยมาตราวัด เชาวน์อารมณ์มี 3 องค์ประกอบ คือ การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการใช้ประโยชน์อารมณ์ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏพระนคร จำนวน 51 คน และนิสิตปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 11 คนที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2542 ผลการศึกษาพบว่ามาตราวัดเชาวน์อารมณ์ของซัทท์และคณะ เมื่อนำมาทดลองใช้กับนิสิตปริญญาตรีและโทของไทย โดยทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นชนิดสอดคล้องภายใน คือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .80 และตรวจสอบความเที่ยงตรง พบว่า เชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ ($r = .37$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความวิตกกังวล ($r = .47$) และความเศร้าหดหู่ ($r = -.42$) ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางสังคม ($r = .11$) และมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ ($r = .22$)

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 59 – 60) ได้ศึกษาระดับ EQ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร จำนวนมากกว่า 200 คน วัด 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 เป็นการประเมินโดยให้เด็กทำเอง ส่วนที่ 3 เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้น พบว่าเด็กห้องเก่งมี EQ เฉลี่ยต่ำกว่าเด็กห้องธรรมดา เด็กห้องเก่งมักมีระดับความสุขต่ำกว่าเด็กห้องธรรมดา เด็กห้องเก่งมีแนวโน้มที่จะมองตนเองว่ามีความสามารถทางอารมณ์ (ความพึงพอใจ ความคิดแง่บวก ความรับผิดชอบ น้ำใจ เป็นต้น) และครูมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนความสุขและการเป็นคนดีแก่เด็กห้องเก่งสูงกว่าเด็กห้องธรรมดาอย่างเห็นได้ชัด

6 งานวิจัยในต่างประเทศ

บัสเวล และเคอร์ธ (Buswell and Kerth. 1966 : 6 – 148) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแผนการคิด แก้ปัญหา โดยวิธีการคิดแยกแยะปัญหา ซึ่งทำการศึกษากับกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและนิสิตมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนและนิสิตประมาณครึ่งหนึ่งสามารถแยกแยะสิ่งที่จะนำไปแก้ปัญหาได้ แต่ก็มีนักเรียนและนิสิตจำนวนน้อยมากที่มองเห็นสิ่งจำเป็นที่โจทย์ไม่ได้กำหนด

โรเบิร์ต (Robert. 1965 : 7086 – A) ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการหรือเทคนิคของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหา โดยทำการศึกษากับนักเรียนวิทยาศาสตร์ เกรด 9 จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน ให้ทั้ง 2 กลุ่ม แก้ปัญหา 10 เรื่อง โดยให้คิดออกเสียงดัง ๆ ผลจากการศึกษาดังกล่าวสรุปคุณสมบัติของกลุ่มที่ประสบความสำเร็งได้ดังนี้

1. มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูง
2. มีความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และแนวคิดในการแก้ปัญหามากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง
3. มีความสามารถในการตั้งขอบเขตของปัญหาและเข้าใจปัญหามากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง
4. ใช้ความคิด ใช้อุปกรณ์ได้ตรงปัญหา
5. ใช้เกณฑ์หาคำตอบได้ดีกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง
6. ใช้ความคิดวิเคราะห์ได้ตรงรองในการแก้ปัญหาได้ดีกว่า

เมนฮาร์ท (Menhart. 1998 : Abstract) ได้ศึกษาถึงผลของเชาวน์อารมณ์ที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับคะแนนการสัมภาษณ์เข้าทำงาน ในงานวิจัยครั้งนี้เมนฮาร์ทได้ใช้องค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ 4 ประการ คือ ความเห็นอกเห็นใจ การจัดการและควบคุมอารมณ์ การรอคอย ผลเลิศ และการสร้างความประทับใจ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 116 คน โดยโครงสร้างสถานการณ์ให้เหมือนกับการสัมภาษณ์เข้าทำงาน ผลการศึกษาพบว่า เชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนการสัมภาษณ์

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer. 1998) ได้สร้าง “The Emotional IQ Test” อยู่ใน CD-ROM วัด 4 ด้านหลักที่สะท้อนแนวคิดเชาวน์อารมณ์ที่ได้เสนอไว้ โดยมีสถานการณ์ทำให้ผู้ตอบครุ่นคิดและใช้อารมณ์ในการคิดแก้ปัญหา

ชัท และคนอื่น ๆ (Schute and others. 1998 : 167 – 177) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Development and validity of a measure on emotional intelligence” ได้พัฒนาแบบวัดเชาว์อารมณ์ตามโครงสร้างของซาโลเวย์ และเมเยอร์ (1990) จากฉบับเดิมที่มีข้อคำถามจำนวน 62 ข้อ เมื่อทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน จนเหลือข้อคำถาม 32 ข้อ ต่อจากนั้นทำการศึกษาคุณภาพของ 33 ข้อ พบว่า แบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบความคงที่ภายในสูงถึง 0.87 และมีความเชื่อมั่นชนิดสอบซ้ำ 0.78 หลังจากนั้นศึกษาความเที่ยงตรงของแบบวัด พบว่า 1) ค่าสหสัมพันธ์สูงระหว่างแบบวัดฉบับนี้กับแบบวัดอื่น เช่น แบบวัดการมองโลกในแง่ดี แบบวัดความรู้สึกตัวและการแสดงออก การมองชีวิต อารมณ์หดหู่ ความสามารถในการจัดการอารมณ์ และแบบวัดความหุนหันพลันแล่น เป็นต้น 2) ทำนายเกรดของนักศึกษามหาวิทยาลัยปีที่ 1 ได้ 3) นักศึกษามีคะแนนจิตบำบัตสูงกว่าคะแนนของคนไข้โรคจิตและนักโทษอย่างมีนัยสำคัญ 4) เพศหญิงมีคะแนนสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ 5) ไม่มีสหสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดกับความสามารถทางการคิด และ 6) มีสหสัมพันธ์กับคุณลักษณะ Openness to experience ของแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบสำคัญ (NEO-P) อย่างมีนัยสำคัญ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทักษะดนตรี

1 ความสำคัญและคุณค่าของดนตรี

มนุษย์เราเกี่ยวข้องกับดนตรีตั้งแต่เป็นทารกอยู่ในครรภ์จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต โดยทารกที่อยู่ในครรภ์ก่อนคลอด 3 เดือน มีการพัฒนาระบบการฟังแล้วทารกจะสามารถมีปฏิกริยากับเสียงต่าง ๆ ภายในครรภ์ได้ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาอิทธิพลของเสียงดนตรีที่มีต่อทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ลินด์ (Lind. n.d.) พบว่า ทารกในครรภ์สามารถมีปฏิกริยาโต้ตอบต่อเสียงดนตรี โดยมีอัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้นภายใน 2 นาที เมื่อมารดาฟังเพลงทางหูฟัง (Headphone) และถ้าให้ทารกฟังเพลง โดยใช้กล่องเพลง (Sound Box) วางบนมดลูกหรือกระเพาะอาหารของมารดา ทารกจะมีปฏิกริยาตอบสนองโดยมีการเพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจเร็วขึ้นภายใน 5 วินาที ฮอฟเฟอร์ (Hoffer. n.d.) กล่าวว่า ดนตรียังสามารถดึงดูดความสนใจของเด็ก ทำให้จิตใจเข้มแข็งและเกิดการผ่อนคลาย สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ละออ ชูติกร ที่กล่าวว่า ดนตรีช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กในแง่ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ร่าเริง

2 ความหมายของดนตรี

ตามปทานุกรม (Lexicographer) ให้คำจำกัดความว่าดนตรี คือ วิทยาศาสตร์และศิลป์ การรวมเสียงเข้าด้วยกันอย่างมีจังหวะจะโคน สมโภชน์ รอดบุญ ได้กล่าวว่าดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่แสดงถึงสุนทรียภาพ (Esthetice) ซึ่งเป็นความงามที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา แต่เป็นความงามที่มองเห็นด้วยจิตใจและพลังความนึกคิด โดยที่คิดว่าวิธีต่าง ๆ ได้ประพันธ์อย่างวิจิตรงดงาม ผู้ฟังได้ยินเสียงแล้วเกิดความประทับใจ

ลองแมน (Longman. 1978) ให้ความหมายว่าดนตรีคือ การรวบรวมเสียงให้เป็นรูปแบบของเสียงที่ไพเราะและน่าฟังพอใจโดยบรรเลงตามตัวโน้ตที่เขียนขึ้นไว้

วิลเลียม และซีมัวร์ (William and Seymour. n.d.) ให้ความหมายว่าดนตรีหมายถึง ระดับเสียงสูงเสียงต่ำ ดนตรีเป็นสิ่งที่รับรู้ได้จากการฟังและศิลปะที่ผสมกลมกลืนกับช่วงเวลา

สรุปว่า ดนตรี คือ การรวมของระดับเสียงทั้งเสียงสูงต่ำ มารวมเป็นจังหวะ ฟังแล้วให้เกิดความไพเราะ ซึ่งเป็นความงามทางด้านจิตใจ

3 องค์ประกอบของดนตรี

โกวิทย์ ชันศิริ ได้แบ่งดนตรีออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ดนตรีทั่วไป (Entertainment Music หรือ Comereia Music) เป็นเสียงที่ทำให้มนุษย์เกิดความสุขเกิดอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเสียงนกร้อง ลมพัด เสียงคลื่นกระทบฝั่ง เสียงเพลง ของแม่กล่อมลูก เพลงลูกทุ่ง ลูกกรุง เป็นต้น

2. ดนตรีคลาสสิก (Divine Art) ผู้ฟังอาจจะต้องใช้เวลาในการฟังให้มากเป็นพิเศษ และค้นคว้าศึกษาถึงประวัติและเนื้อหาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งมากขึ้น

ดนตรีมีความหมายแตกต่างกันไปตามชนิด หรือประเภทขององค์ประกอบและการที่จะเข้าใจดนตรีให้ดีขึ้นนั้นจำเป็นต้องรู้จักโครงสร้างดนตรี ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ทำนอง (Melody) ทำนองของดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับการรู้จักของบุคคลมากที่สุด ผลของท่วงทำนองจะก่อให้เกิดผลดังนี้

1.1 ทำให้รู้สึกสงบ ผ่อนคลายความรู้สึกในส่วนลึกของจิตใจได้

1.2 ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.3 ทำให้เกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพ (Relationship) และลดความวิตกกังวล

2. จังหวะหรือลีลา (Rhythm) มีอิทธิพลต่อมนุษย์มากเพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกกล้าทำ กล้าแสดงออก มีการโต้ตอบและเคลื่อนไหวร่างกายไปตามจังหวะหรือลีลาของดนตรีได้เองตามอัตโนมัติมากที่สุด (รำไพพรรณ ศรีโสภาค. 2516) ลีลาของดนตรีที่มั่นคงจะให้ความรู้สึกที่เชื่อมั่น ลีลาที่สวຍ ราบเรียบสม่ำเสมอจะให้ความรู้สึกพอใจ ปลอดภัย สงบ และลีลาที่ไม่สม่ำเสมอจะทำให้เกิดความฉงน หรือสนุกสนานได้ (Parriott. 1969:1724) ผลของลีลาจังหวะดนตรีที่มีต่อมนุษย์ คือ (รำไพพรรณ ศรีโสภาค. 2511:119) ช่วยให้เกิดสมาธิ และช่วยให้มีการผ่อนคลายความเครียด

3. ความดังหรือความเข้มของเสียง (Volume Intensity) เสียงมีความหมายเกี่ยวข้องกับมนุษย์มานานนับพันปี มนุษย์และสัตว์โต้ตอบกับเสียงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะเกี่ยวข้องกับสัญญาณตอบรับที่มีในเสียงนั้น เสียงดังจะเร่งเร้าเตือน กระตุ้นอารมณ์และการทำงานของต่อมไร้ท่อ และสัมพันธ์กับระบบประสาทสัมผัสพาเรตติก เสียงเบาสงบจะทำให้เกิดความรู้สึกสบาย (รำไพพรรณ ศรีโสภาค. 2516:2/5) ผลของความเข้มของเสียงก่อให้เกิดประโยชน์ คือ (รำไพพรรณ ศรีโสภาค. 2511:119)

3.1 ใช้เป็นสื่อให้เกิดสมาธิได้

3.2 กระตุ้นและลดความรู้สึกส่วนลึกทางจิตใจให้สงบหรือตื่นตัวได้

3.3 สร้างระเบียบและควบคุมตนเองให้เหมาะสม

4. ความเร็วช้าของจังหวะดนตรี (Tempo) ความเร็วช้าของจังหวะดนตรีโดยทั่วไปอยู่ระหว่าง 50 mm. และ 120 mm. ต่อนาที (mm. = Metronom เป็นเครื่องจับจังหวะทางดนตรี ต่อนาทีเปลี่ยนแปลงตามระดับของจังหวะต่าง ๆ) จังหวะปกติในการตอบรับของร่างกายคนธรรมดาอยู่ระหว่าง 60 – 80 mm. ต่อนาที เทียบได้กับการเดินและการเต้นของหัวใจ ความเร็วช้าของจังหวะ เมื่อนับเทียบจากเครื่องนับจังหวะ ถ้าเร็วกว่าการเต้นของหัวใจเรียกว่าจังหวะเร็ว และจังหวะที่ช้ากว่าการเต้นของหัวใจ เรียกว่าจังหวะช้า จังหวะที่เร็วจะเร่งความรู้สึกทำให้ผู้ฟังตื่นเต้นไม่สงบ และจังหวะที่ช้ามีผลทำให้สงบ (รำไพพรรณ ศรีโสภาค. 2511 : 1724)

5. การประสานเสียง (Harmony) เป็นการผสมประสานกันของเสียงหลายชนิดที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยมีลีลาจังหวะและท่วงทำนองที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน เช่น การขับร้องประสานเสียง หรือการประสานกันของเสียงเครื่องดนตรีต่างชนิดกัน (Parriott. 1969)

6. ความกังวาลของเสียง (Sonority) เป็นส่วนประกอบที่บอกว่าเสียงมีความสมบูรณ์ ก้องกังวาลภายในของเสียงแต่ละเสียงในแต่ละวลีมีมากน้อยเพียงใด เป็นประเด็นสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ประพันธ์เพลง (Composer) ได้ฝากความไพเราะไว้ในเพลง หรือฝากความรู้สึกที่เหมือนจากนรก (Limbo) ให้กับผู้ฟังโดยผ่านความกังวาลของเสียงดนตรี (Parriott. 1969 : 1724) ช่วยถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกและเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด ส่วนประมวล ดิคคินสัน กล่าวว่า ดนตรีช่วยส่งเสริมสมองซีกขวา ซึ่งเป็นความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ดังนั้น ดนตรีจึงเป็นเสมือนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ถือเป็นทั้งศิลปะและวิทยาศาสตร์ เป็นวิทยาการด้านใหม่ของมนุษย์ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาล)

สรุปว่า ดนตรีมีความสัมพันธ์และสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ จึงมีผู้สนใจที่จะนำเอาดนตรีมาใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์กับเด็กมากที่สุด

4 ดนตรีกับการรับรู้และการเรียนรู้

สิ่งจำเป็นสำหรับขบวนการเรียนรู้ในทักษะด้านในด้านหนึ่งคือ ความพร้อมซึ่งหมายถึง สภาพความพร้อมหรือความมีวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางร่างกายอวัยวะต่าง ๆ ในการเรียนรู้และจิตใจ ซึ่ง ธอร์นไคค์ กล่าวว่า เมื่อบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำจะทำให้เกิดความพึงพอใจ เมื่อบุคคลพอใจ การเรียนรู้จะเกิดตามมา (อาร์ พันธ์มณี. 2534 : 123) จากการศึกษาคุณสมบัติขององค์ประกอบดนตรี พบว่า ดนตรีที่มีรูปแบบโครงสร้างที่ดีเหมาะสม สามารถกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางด้านอารมณ์ โดยจะทำให้เกิดความพึงพอใจ (Unkefer. 1992 : 4 ; citing Meyer. 1956) โดยคุณสมบัติขององค์ประกอบของดนตรีจะไปเป็นตัวกระตุ้นสารชีวภาพในระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic Nervous System : ANS) ทำให้เกิดความพึงพอใจและความตั้งใจซึ่งมีผลทำให้เกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ขึ้นได้ภายหลัง (Unkefer. 1992 : 5 ; citing Mandler. 1984) นอกจากดนตรีจะไปกระตุ้น ANS แล้ว ยังไปกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง (Central Nervous System : CNS) ทำให้เกิดการตอบสนองดังต่อไปนี้ (Unkefer. 1992 : 6 ; citing Berlyne. 1971)

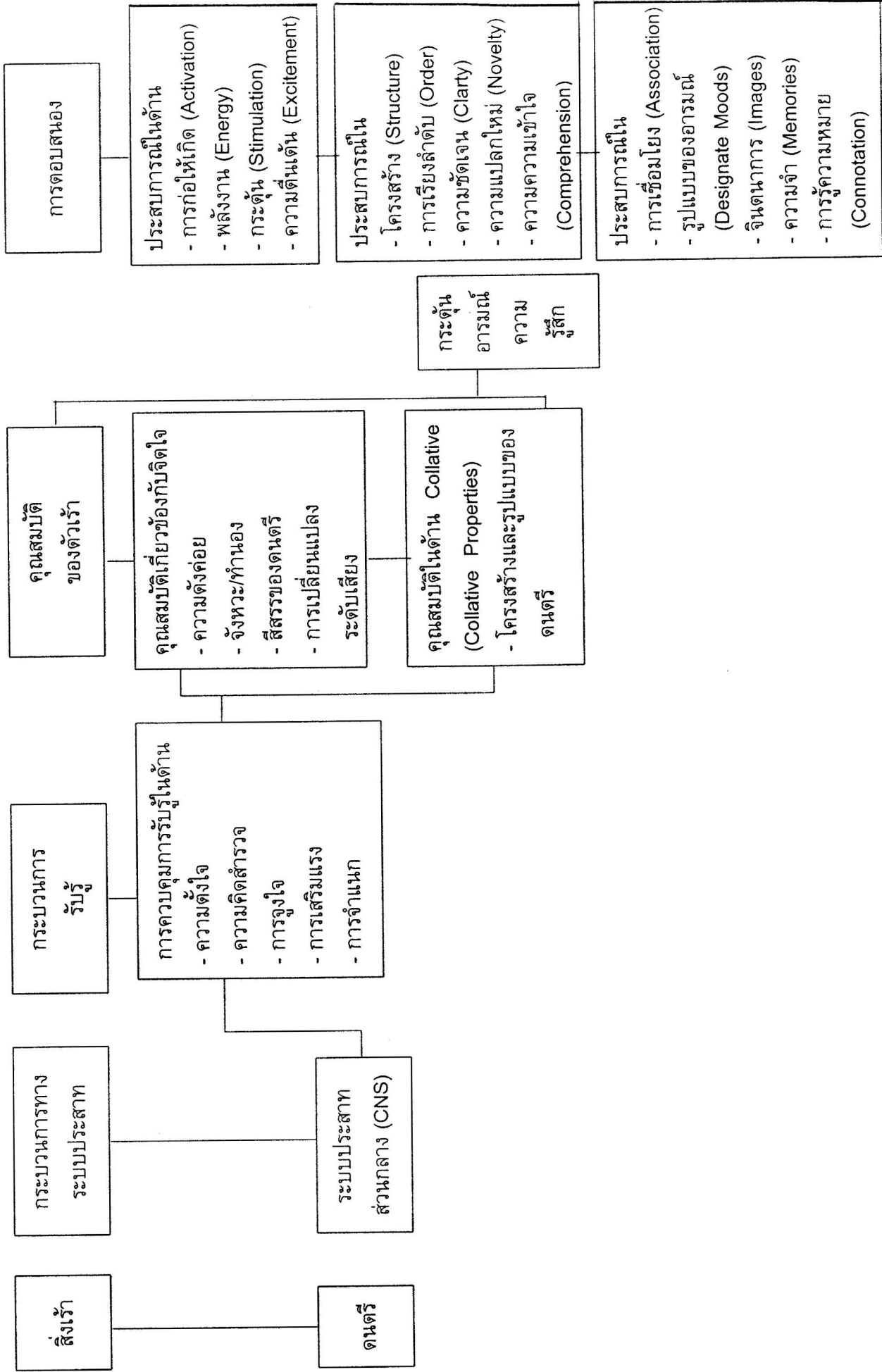
1. ทำให้การตอบสนองต่อระบบประสาทส่วนกลางมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

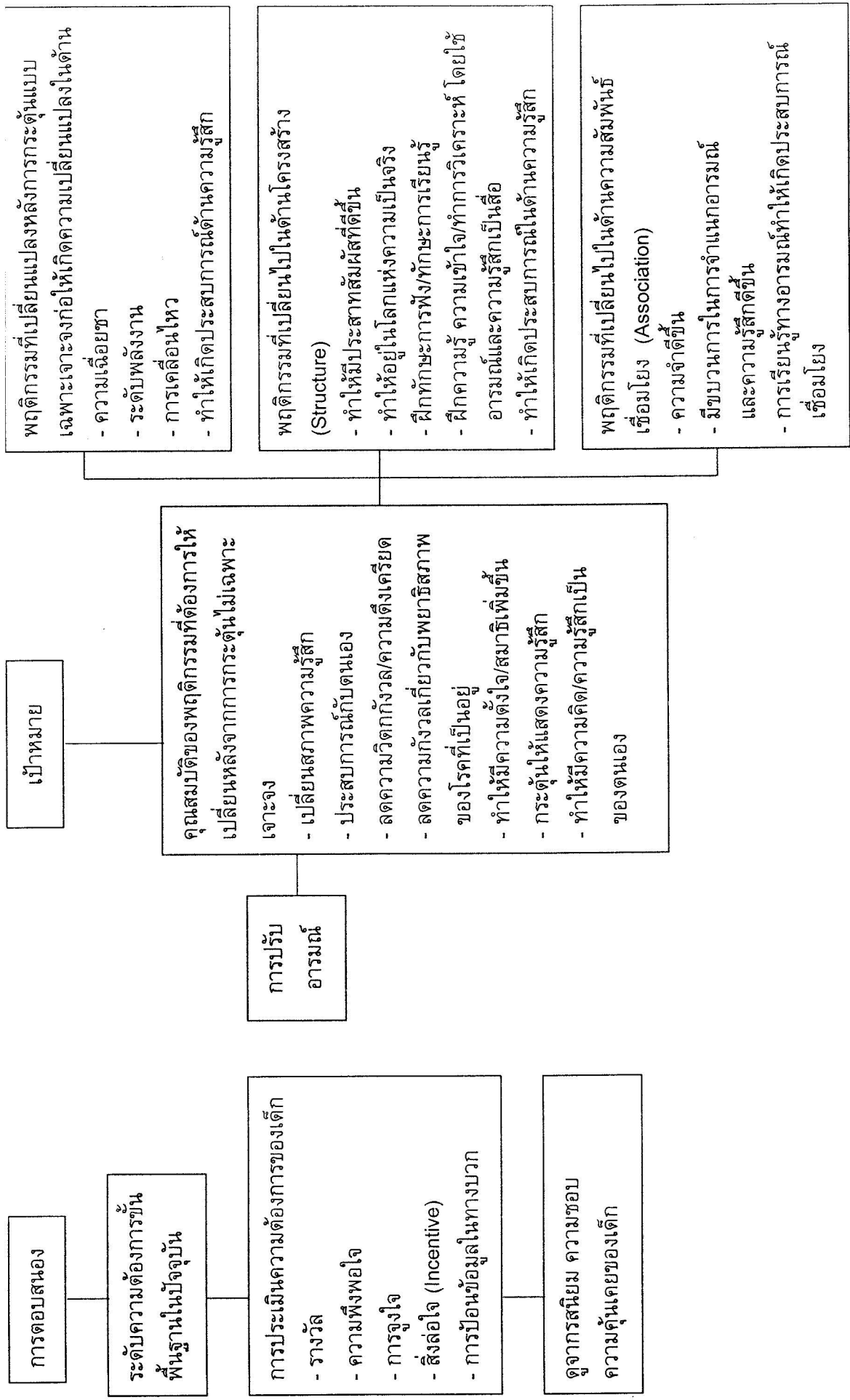
2. ทำให้เกิดการตอบสนองของกล้ามเนื้อต่าง ๆ เช่น มีการแสดงออกโดยธรรมชาติ มีการเคลื่อนไหวร่างกายไปตามเสียงดนตรี

3. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะรับสัมผัส

4. ทำให้เกิดการตอบสนองโดยอัตโนมัติ เช่น มีอัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้น
มีอัตราการหายใจเร็วขึ้น เป็นต้น

เพื่อให้มีความเข้าใจดียิ่งขึ้นเกี่ยวกับกระบวนการของดนตรีที่ไปมีผลต่อการรับรู้
อังคีเฟอร์ (Unkefer) ได้สรุปดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ภาพแสดงกระบวนการของดนตรีที่มีผลต่อการเรียนรู้

5. ความรู้สึกของดนตรี (Expression of Music) เป็นความรู้สึกของดนตรีที่แสดงออก ทำให้ทราบถึงอารมณ์และบรรยากาศของเพลง เช่น เศร้า อ่อนหวาน ร่าเริง สนุกสนาน รุกเร้าใจ (เรณู โกศินานนท์. 2522.)

สรุปว่า เสียงดนตรีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้โดยตรงและยังก่อให้เกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทำนองจังหวะ หรือลีลา ความเร็วช้า และความกังวลของเสียงประกอบด้วย

5 ดนตรีกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าดนตรีจะนำมาซึ่งความสนุกสนานและการผ่อนคลายเป็นสื่อภาษาสากล สามารถกระตุ้นการตอบสนองในบุคคลได้โดยไม่มีขีดจำกัด สามารถเข้าถึงจิตใจคนให้ทุกระดับไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีความพิการหรือความบกพร่องด้านต่าง ๆ ก็ตาม ดังที่มีผู้กล่าวว่า เด็กในกลุ่มอาการดาวน์ (Down Syndrome) จะชอบดนตรีมากกว่าเด็กประเภทอื่น ๆ เด็กเหล่านี้สามารถตอบสนองต่อดนตรีและมีการแสดงออกที่มีลักษณะเฉพาะได้อย่างน่าสนใจ ดังนั้นเราจึงสามารถนำดนตรีมาใช้ประโยชน์ในด้านการช่วยกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทั้งนี้เพราะดนตรีกับการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งคู่กัน นอกจากนี้เคลาสแบง (Clause Bang) ยังได้กล่าวว่า ดนตรีเป็นสื่อหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจของมนุษย์ในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นแรงดึงดูดและความสนใจในดนตรีเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ทักษะในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดีทั้งนี้เพราะมนุษย์เราทุกคนไม่ว่าจะพิการหรือไม่ก็ตามจะมีดนตรีอยู่ในตัวเองในลักษณะต่าง ๆ กันเมื่อได้ยินเสียงดนตรี มักจะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะต่าง ๆ กันออกไป ดังนั้น กิจกรรมทางดนตรีจะทำให้เด็กเหล่านี้มีการตอบสนองได้เช่นกัน และจากงานวิจัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบันได้มีการนำดนตรีมาปรับใช้ในวงการศึกษาพิเศษอย่างกว้างขวาง (นิรมัย อ่อนน้อมดี. 2538)

3.5.1 ดนตรีกับการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เป็นที่ทราบกันดีว่าการเรียนรู้จะเกิดได้ต้องมีความตั้งใจ (Attention) ซึ่งจะเกิดในสมองส่วนที่เรียกว่า (Brain Stem) และมีส่วนเกี่ยวข้องกับความจำอยู่ที่ (Lymbic System) ในทาลามัส (Thalamus) ซึ่งจะเป็นตัวเปลี่ยนแปลงในขณะที่ร่างกายตอบสนองต่อสิ่งเร้าเมื่อมีความเครียด ความกลัว หรือความตื่นเต้น ทาลามัส จะทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลง

และส่งสัญญาณไปควบคุมการเต้นของหัวใจซึ่งจะทำให้เกิดพลังงานในการตอบสนองเมื่อร่างกายเกิดปฏิกิริยา ธาลามัส (Thalamus) จะหยุดทำงาน ซึ่งจะทำให้ความจำถูกรบกวน ดนตรีจะทำให้ร่างกายเกิดการผ่อนคลายความเครียด เมื่อ ธาลามัส เข้าสู่สภาวะปกติ ความจำก็จะเกิดขึ้นมีดังเดิม

ในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ธาลามัส จะทำงานในลักษณะ Overactive คือ ทำงานมากเกินไป ทำให้เด็กเกิดความเครียด และไม่เกิดความจำ ดนตรี จะมีส่วนช่วยให้เด็กคลายความเครียดซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น (นิรมัย อ่อนน้อมดี. 2538. อัดสำเนา)

นอกจากสมองส่วน ธาลามัส เป็นส่วนช่วยให้เกิดความจำแล้วยังมีกระบวนการทำงานของแอกซอนและเดนไดรต์ (Axon and Dendrite) อีกที่จะทำให้เกิดความจำ ซึ่งกระบวนการแปลความหมายของสมอง เราจะเรียกว่า “ไซแนปติก” (Synaptic) ซึ่งในคนปกติจะเกิดเพียงครั้งหรือสองครั้งก็จะจำได้ แต่ในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเราจะต้องสอนซ้ำ ๆ ให้เด็กทำซ้ำ ๆ และบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาดังกล่าว ในขณะที่ต้องฝึกบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความเครียด ซึ่งถ้าเรานำดนตรีเข้าไปประกอบการฝึก จะทำให้การฝึกนั้นเพลิดเพลินสนุกสนาน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กฝึกได้นานและมากขึ้น(นิรมัย อ่อนน้อมดี. 2538. อัดสำเนา)

จะเห็นได้ว่า ดนตรีมีส่วนช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีการตอบสนองได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ ดังนั้น การจัดสิ่งแวดล้อมที่มีการเร้าด้วยดนตรีจึงเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมวิธีหนึ่งที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ของเด็ก เพราะดนตรีจะทำให้เด็กผ่อนคลาย ส่งผลให้เด็กมีความตั้งใจและมีสมาธิสูงขึ้น นอกจากนี้ ดนตรียังมีส่วนกระตุ้นให้เด็กเคลื่อนไหวไปตามเสียงดนตรี อย่างอิสระตามความคิดของตัวเองได้

6 กิจกรรมทักษะดนตรี

ณรุทธ์ สุทธิจิตต์ ได้กล่าวถึงทักษะดนตรีประกอบด้วย การฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ และการอ่าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.6.1 การฟัง (Listening) ควรเปิดโอกาสให้เด็กฟังเพลงทุกประเภทตั้งแต่เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ จนถึงเพลงที่ยาวขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะการฟังให้เด็ก ได้แก่ เพลงร้อง และ

เพลงบรรเลง ด้วยดนตรีล้วน ๆ โดยในระยะแรกอาจจะให้เด็กฟังเพลงสั้น ๆ เพื่อให้คุ้นเคยกับเสียงต่าง ๆ ลักษณะของเสียงสูง-กลาง-ต่ำ และให้เด็กตอบหรือทำท่าทางว่าเสียงที่ได้ยินนั้นอยู่ในช่วงใด ในระยะต่อมาอาจจะให้เด็กฟังเพลงร้องและเพลงบรรเลงมาเปิดให้เด็กฟังตามลำดับ หลังจากฟังเพลงแล้วอาจจะให้เด็กสนองตอบต่อดนตรีโดยการเคลื่อนไหว

3.6.2 การร้อง (Singing) รวมถึงการพูดคำคล้องจองและการร้องเพลงต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการร้องหมู่ ควรให้เด็กได้มีโอกาสร้องเพลงเดี่ยวบ้าง เพื่อพัฒนาทักษะของแต่ละบุคคล การร้องควรเน้นที่น้ำเสียงของการร้องเพลง ไม่ใช่การตะโกน เพลงที่จะนำมาสอนควรเป็นเพลงที่สั้นและใช้ภาษาง่าย ๆ จังหวะและทำนองไม่ยากจนเกินไปเนื้อเพลงควรเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก หรืออาจจะเป็นเรื่องของความสนุกสนานหรือการท่องเที่ยวก็ได้

3.6.3 การเล่น (Playing) เด็กวัยนี้ควรจะได้เล่นเครื่องประกอบจังหวะทั้งชนิดที่มีระดับเสียง (Pitched Percussion) เช่น ระนาด เบล และชนิดที่ไม่มีระดับเสียง ได้แก่ กลอง รำมะนา ลูกแซก ฉิ่ง ฉาบ กุ๊งกิ้ง กรับคู่ เป็นต้น หรืออาจจะใช้เครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้เองก็ได้ เช่น ระนาดกระป๋อง ระนาดขวดน้ำ กรับหิน เครื่องตีดินห้อยยาง ฯลฯ

3.6.4 การเคลื่อนไหว (Moving) เด็กในวัยนี้เรียนรู้จากการสัมผัส การได้ลงมือกระทำและการเคลื่อนไหว เพื่อสนองตอบต่อดนตรี กิจกรรมนี้จึงเป็นกิจกรรมที่เด็กควรได้ปฏิบัติเสมอ แต่ควรเป็นรูปแบบของการเคลื่อนไหวง่าย ๆ เบื้องต้น ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวนอกจากจะใช้เครื่องประกอบจังหวะแล้ว อาจใช้เพลงร้องหรือเพลงบรรเลงโดยเครื่องดนตรีล้วน ๆ และเน้นที่จังหวะมาประกอบการเคลื่อนไหวและของชาติอื่น ๆ แต่ควรเลือกเพลงที่มีจังหวะชัดเจนซึ่งจะทำให้เด็กได้แสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวด้วยท่าทางที่เกิดจากการคิดสร้างสรรค์ของเด็กเอง หรือช่วยกันคิดระหว่างเด็กกับเด็กหรือเด็กกับครู

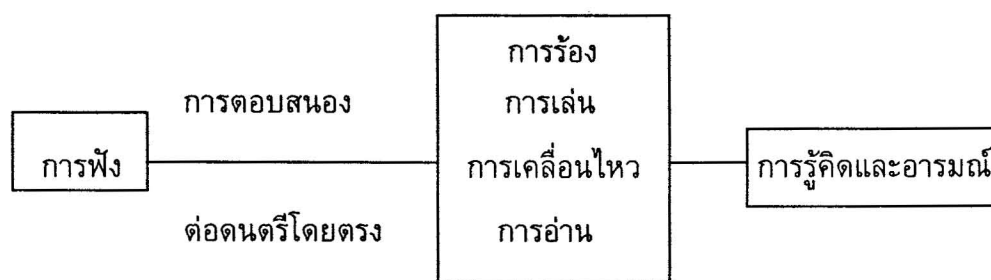
3.6.5 การอ่าน (Reading) นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวัยนี้ควรใช้สัญลักษณ์ที่ง่าย ๆ ไม่จำเป็นต้องใช้สัญลักษณ์ทางดนตรี ซึ่งผู้สอนสามารถคิดขึ้นเองได้โดยใช้แทนลักษณะของเสียงซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้

3.6.6 การสร้างสรรค์ (Creating) เด็กเลือกกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น ด้าน การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว และการอ่าน การให้เด็กคิดทำทางประกอบดนตรีหรือเล่าถึง

ความรู้สึกที่ได้จากการฟังเพลงซึ่งจัดได้ว่าเป็นการสร้างสรรค์ที่เด็กทำได้ ผู้สอนควรให้คำติชม การสร้างสรรค์ของเด็ก เพื่อเด็กจะได้มีแนวโน้มการคิดสร้างสรรค์ที่ดีต่อไปนี้

ทัศนคติดนตรี การปลูกฝังทัศนคติที่ดีสำหรับเด็กนับเป็นสิ่งจำเป็นมาก เนื่องจาก เป็นวัยที่เริ่มเรียนดนตรี ผู้สอนจึงควรกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้รับประสบการณ์ ที่พึงพอใจ เพื่อให้เกิดความสนใจ ความชอบ และความรักในดนตรี

เทคนิควิธีสอนดนตรีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูควรคำนึงถึงจิตวิทยา การสอน และพัฒนาการเด็ก ผู้สอนควรจะเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนในกลุ่มของตนอย่างถ่องแท้ และปรับวิธีสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก (ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. 2537 : 40) ได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมทักษะดนตรี ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นของกิจกรรมคือการฟังเพื่อให้เด็กมีการตอบสนองต่อดนตรีในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเมื่อเด็กเริ่มมีประสบการณ์ดนตรีมากขึ้นเด็กจะเริ่มสร้างสรรค์ได้จากการสร้างสรรค์ และจากกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความเข้าใจและมีพัฒนาการด้านการฟังดีขึ้นดังนั้นในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะดนตรีของเด็ก ผู้สอนจะต้องเลือกเพลงให้เหมาะสมทั้งในด้านการฟัง การร้อง และการเคลื่อนไหว เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อดนตรีให้กับเด็ก ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจธรรมชาติของเด็กและสามารถเลือกเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ด้วย

7 งานวิจัยในประเทศ

ฐปทอง ศรีทองท้วม (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีกับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 – 6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนอนุบาลหนองคาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำนวน 60 คน ระยะเวลาที่ศึกษา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ผลการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนทรี สราญชาติ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นองค์ประกอบพื้นฐานกับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 – 5 ปี ภาคเรียนที่ 3 โรงเรียนอนุบาลสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน ระยะเวลาศึกษา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

พัชรา พุ่มพชาติ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบผลของการใช้เสียงดนตรีในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้เสียงดนตรีประกอบกับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ปกติต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้คือ นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 – 5 ปี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2533 โรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทอง เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 8 คน ระยะเวลาศึกษา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ผลการศึกษาเสียงดนตรีสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าว

ของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งการก้าวร้าวโดยการกระทำ และโดยคำพูด และการใช้เสียงดนตรี ประกอบการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ทำให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงกว่าเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จันทร์เพ็ญ สุภาพผล (2535 : 70 – 73) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือ กับเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นอนุบาลแพร่ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน ระยะเวลาศึกษา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรม ส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือ มีพฤติกรรมทางสังคมดีกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบ ภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

8 งานวิจัยในต่างประเทศ

แฟรง เคนเบอร์เกอร์ (Frankenberger. 1979 : 43) ได้ศึกษาผลของการใช้ ดนตรีร่วมกับการฝึกรบรณผ่อนคลายกับเด็กที่มีการเรียนรู้และมีความก้าวร้าว ผลปรากฏว่าการ ใช้ดนตรีร่วมกับการฝึกรบรณผ่อนคลาย ช่วยทำให้เด็กมีการเรียนรู้ดีขึ้นและมีความก้าวร้าวลดลง (Frankenberger. 1979:143)

ชวาร์ทซ์ (Schwartz) ได้ศึกษาผลของเสียงดนตรีประกอบในภาพยนตร์ที่มีต่อ ทศณคตินิยมสงครามและความรักสงบของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 153 คน ของโรงเรียน แห่งหนึ่งในรัฐนิวยอร์ก พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้ดูภาพยนตร์เงียบ ไม่มีผลในการเปลี่ยนแปลง ทศณคติเกี่ยวกับด้านความนิยมสงครามและความรักสงบ นักเรียนกลุ่มที่ได้ดูภาพยนตร์ที่มี เสียงดนตรีประกอบในลักษณะส่งเสริมเนื้อเรื่องของภาพยนตร์มีผลอย่างมีนัยสำคัญในการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับความสงบและนักเรียนกลุ่มที่มีเสียงดนตรีประกอบในลักษณะ ไม่กลมกลืนกับเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ไม่เปลี่ยนแปลงทัศนคติทั้งด้านนิยมสงครามและรักสงบ (Schwartz. 1971 : 5677 - A)

ริชแมน (Richman. 1976) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการทำงานโดยใช้ดนตรีประกอบกันกับกลุ่มที่เป็นคนปัญญาอ่อนอย่างมาก 30 คน โดยให้ทำงานที่ต้องทำงานใช้มืออย่างซ้ำ ๆ และเป็นงานที่คล้ายคลึงกับชนิดของงานในโรงงาน เปรียบเทียบการทำงานที่ไม่ใช้ดนตรีประกอบ พบว่าการใช้ดนตรีประกอบช่วยปรับปรุงการทำงานได้เป็นอย่างมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา ระหว่าง 50 - 70 โดยไม่มีความพิการซ้อน อายุ 5 - 10 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ที่มีระดับสติปัญญา ระหว่าง 50-70 และไม่มีภาวะพิการซ้อนอายุ 5-10 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

ชั้นอนุบาลปีที่	จำนวนนักเรียนที่มี ระดับสติปัญญา 50-70 ไม่มีความพิการซ้อน อายุ 5-10 ปี
1	-
2	5
3	3
รวม	8

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่

1. ชุดกิจกรรมทักษะดนตรี
 - 1.1 แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี
 - 1.2 เครื่องบันทึกเสียง
 - 1.3 แถบบันทึกเสียง
2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและพฤติกรรมทางอารมณ์

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. ชุดกิจกรรมทักษะดนตรี ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นดังนี้
 - 1.1 ศึกษาหลักสูตรแผนการจัดกิจกรรมตามกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2536
 - 1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทักษะดนตรีของรูปทรงศรีทองท่วม
 - 1.3 สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรม ได้ดังนี้
 - 1.3.1 การจำแนกเสียง
 - 1.3.2 การฟังจังหวะดนตรี
 - 1.3.3 การฟังทำนองเพลง
 - 1.3.4 การร้องและทำท่าทางตามจินตนาการ
 - 1.3.5 การทำท่าทางปฏิบัติตามคำสั่ง
 - 1.3.6 การทำท่าทางประกอบเพลง
 - 1.4 นำชุดกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมมาจัดทำแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี ประกอบด้วยเรื่อง จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การประเมินผล ที่สอดคล้องกัน เสนอผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านการศึกษาพิเศษ และด้านดนตรี เพื่อพิจารณารวม 3 คนผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้ปรับในเรื่องกิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อไม่ชัดเจนแล้วนำไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลเด็กพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2545

2. การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิด และพฤติกรรมทางอารมณ์ ตามลำดับขั้น ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการรู้คิดและอารมณ์ของ แพรพรรณ เหลืองสุวรรณ และจิราพร ไชยเผือก

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิด และอารมณ์ โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนด ตัวเลข

2.3 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมเป็น 2 ระดับ คือ 2, 1

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อมีพฤติกรรมทางความคิดและอารมณ์ เหมาะสม

ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อมีพฤติกรรมทางความคิดและอารมณ์ ไม่เหมาะสม

2.4 สร้างคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกต

2.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์ไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลเด็กพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2545 โดยทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตด้วยตัวเอง เพื่อศึกษาความชัดเจนของแบบสังเกตพฤติกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และเหมาะสมกับการนำไปสังเกตพฤติกรรมดังรายนามข้างต้น

2. นำคู่มือประกอบคำแนะนำการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์ ดูความสอดคล้อง ความเหมาะสม และการใช้ภาษาด้วย

3. นำแบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์ และคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์ มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 คน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม และได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกต โดยคำนึงถึงเกณฑ์ 2 ใน 3 ดังต่อไปนี้

3.1 เกณฑ์การให้คะแนนจากเดิมมี 2 ระดับ แก้ไขให้เพิ่มเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2 บันทึกเมื่อ มีพฤติกรรมทางความคิดและอารมณ์ที่เหมาะสม

1 บันทึกเมื่อ มีพฤติกรรมทางความคิดและอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม

0 บันทึกเมื่อ มีพฤติกรรมทางความคิดและอารมณ์ที่ไม่แสดงพฤติกรรม

การแปลความหมายคะแนนรวม

คะแนน 6 – 8 ดีมาก

คะแนน 4 – 6 ดี

คะแนน 2 – 4 ปานกลาง

คะแนน 0 – 2 น้อย

3.2 ให้นิยามความหมาย อารมณ์ดีร่าเริงแจ่มใส หมายถึง เด็กที่สีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส หัวเราะ ปรับเป็นให้ชัดเจน ดังนี้ อารมณ์ดีร่าเริงแจ่มใส หมายถึง เด็กมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส หัวเราะ

4. เกณฑ์การตัดสินผลการสังเกตจากผู้สังเกต พิจารณาคะแนนของเด็กแต่ละคน โดยพิจารณาความสอดคล้องของการให้คะแนนตรงกัน 2 ใน 3 ถือเป็นคะแนนจริง

วิธีการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้ในการทดลองแบบ One-Group Pre-test Post-test Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538:249) 1 กลุ่ม เป็นกลุ่มทดลองดังนี้

กลุ่มทดลอง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂

เมื่อ	E	แทน	กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชั้นอนุบาล
	X	แทน	การฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี
	T ₁	แทน	การทดสอบการรู้คิดและอารมณ์ก่อนการฝึก โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี
	T ₂	แทน	การทดสอบการรู้คิด และอารมณ์หลังการฝึก โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

2. ดำเนินการทดลองตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 การทดลองในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน คือวันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที

2.2 ทำการวัดการรู้คิดและอารมณ์ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิด และอารมณ์โดยมีผู้ร่วมทำการสังเกต 2 คน เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลก่อนการใช้แผนการจัดประสบการณ์ กิจกรรมทักษะดนตรี ดำเนินการทดลองตามกำหนดการ ดังนี้

เนื้อหา (สัปดาห์ที่)	วัน	เวลา
สัปดาห์ที่ 1 เรื่อง การจำแนกเสียง หน่วยที่ 1 เสียงธรรมชาติน่าฟัง หน่วยที่ 2 สัตว์เลี้ยงของหนู หน่วยที่ 3 เสียงเครื่องดนตรี หน่วยที่ 4 ขึ้นรถลงเรือ ไปเหนือล่องใต้	จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี	9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น.
สัปดาห์ที่ 2 เรื่อง การฟังจังหวะดนตรี หน่วยที่ 1 คนย้ายบ้าน...นกย้ายรัง หน่วยที่ 2 เรากับสามเหลี่ยม หน่วยที่ 3 นั่งแล้วสูง หน่วยที่ 4 ย่อง ๆ ... เบา ๆ	จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี	9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น.
สัปดาห์ที่ 3 เรื่อง การฟังทำนองเพลง หน่วยที่ 1 ยืด ...ยาว ... ย่อ ... ต่ำ หน่วยที่ 2 สูงสูง ... ต่ำ ต่ำ หน่วยที่ 3 กระโดด – กระโดด หน่วยที่ 4 หนังสือพิมพ์พาเพลิน	จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี	9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น.

เนื้อหา (สัปดาห์ที่)	วัน	เวลา
สัปดาห์ที่ 4 เรื่อง การร้องและทำท่าทางตามจินตนาการ หน่วยที่ 1 นอนน้อย หน่วยที่ 2 กระต่ายเดิน หน่วยที่ 3 เดินกระโดดโลดแล่น หน่วยที่ 4 ลีลา – ท่าทาง	จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี	9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น.
สัปดาห์ที่ 5 เรื่อง การทำท่าทางปฏิบัติตามคำสั่ง หน่วยที่ 1 ทำตามฉัน หน่วยที่ 2 ฉัน กับ บอล หน่วยที่ 3 วิ่งแล้วเตะ หน่วยที่ 4 ไปไหนไปด้วย	จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี	9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น.
สัปดาห์ที่ 6 เรื่อง การทำท่าทางประกอบจังหวะเพลง หน่วยที่ 1 ตะแคงตามจังหวะ หน่วยที่ 2 พระอาทิตย์ยิ้มแฉ่ง หน่วยที่ 3 ครอบครัวกระต่าย หน่วยที่ 4 สดใสวัยแข็งแรง	จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี	9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น. 9.00 – 9.30 น.

หมายเหตุ ใช้แบบบันทึกพฤติกรรมในตารางบันทึกพฤติกรรม

2.3 ทำการทดสอบได้ใช้แบบสังเกตโดยผู้ร่วมสังเกต 2 คน ที่ทำการสังเกตก่อนการทดลองโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์

2.4 เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังนี้

1. การศึกษาพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์ ก่อนและหลังการได้รับการฝึก โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2534 : 47 - 66)

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์ก่อนและหลังการได้รับการฝึก โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี ทำการวิเคราะห์โดยใช้ สถิติทดสอบ Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test (นิภา ศรีไพโรจน์. 2533 : 91)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่ามัธยฐาน (Median) การหาค่ากลางของคะแนน (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2534 : 47 - 66)

$$\text{สูตร} \quad \text{Mdn} = \frac{N + 1}{2}$$

เมื่อ N แทน จำนวนคะแนนทั้งหมด

2. ค่าพิสัย ควอไทล์ (Interquartile Range : IQR) (ยุทธพงษ์ กัวยวรรณ. 2543 : 151 - 155)

$$\text{สูตร} \quad \text{IQR} = \frac{Q_3 - Q_1}{2}$$

เมื่อ Q1 แทน ค่าที่ตำแหน่ง ¼ หรือ 25% ดังนั้น Q₁ หาได้จาก N/4

Q3 แทน ค่าที่ตำแหน่ง ¾ หรือ 75% ดังนั้น Q₃ หาได้จาก (N/4) x 3

3. สถิติทดสอบ Wilcoxon Matched Pairs Signed - Ranks Test (นิภา ศรีไพโรจน์.
2533 : 91)

$$\text{สูตร} \quad D = X - Y$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างของข้อมูลแต่ละคู่ก่อนและหลังการทดลอง
X แทน คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิดและพฤติกรรมทางอารมณ์ก่อนการทดลอง
Y แทน คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิดและพฤติกรรมทางอารมณ์หลังการทดลอง

เมื่อพิจารณาให้เลือกค่า T ที่ต่ำกว่า โดยไม่คำนึงถึงเครื่องหมายบวก และลบไป
ทดสอบ

$$\text{สูตร} \quad E(T) = N(N + 1)$$

$$\text{สูตร} \quad S(T) = \sqrt{\frac{N(N - 1)(2N + 1)}{24}}$$

$$\text{สูตร} \quad Z = \frac{T - E(T)}{S(T)}$$

เมื่อ E(T) แทน ค่าเฉลี่ยของผลรวมของอันดับที่น้อยกว่า
N แทน จำนวนนักเรียน
S(T) แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
Z แทน คะแนนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการรู้คิดและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้เสนอตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการรู้คิดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นอนุบาล จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการรู้คิดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาใน ระดับเรียนได้ ชั้นอนุบาลก่อนและหลัง จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

คนที่	คะแนนทางการรู้คิด		ผลต่าง (X – Y)	อันดับของ ความแตกต่าง	อันดับตามเครื่องหมาย		T
	ก่อนการ ทดลอง (X)	หลังการ ทดลอง (Y)			+	-	
1	5	8	3	4	+4	-	0*
2	3	6	3	4	+4	-	
3	2	5	3	4	+4	-	
4	4	6	2	1	+1	-	
5	2	5	3	4	+4	-	
6	1	4	3	4	+4	-	
7	2	8	6	8	+8	-	
8	3	7	4	7	+7	-	
Mdn	11.5	25	27	รวม	32	0	
IQR	5.5	12.25					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 แสดงว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล อายุ 5 - 10 ปี กลุ่มทดลองใช้กิจกรรมทักษะดนตรีมีการรู้คิดประเมินแล้วมีพฤติกรรมทางรู้คิดสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นั่นคือ ค่ามัธยฐานหลังการสอนมีค่ามากกว่าค่ามัธยฐานก่อนการสอน อย่างมีนัยสำคัญ สรุปได้ว่าผลการสอนโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีเด็กมีพฤติกรรมทางรู้คิดสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 คือ การรู้คิดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นอนุบาล หลังจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นอนุบาลก่อนและหลังจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

คนที่	คะแนนทางอารมณ์		ผลต่าง (X - Y)	อันดับของ ความแตกต่าง	อันดับตามเครื่องหมาย		T
	ก่อนการ ทดลอง (X)	หลังการ ทดลอง (Y)			+	-	
1	5	8	3	6	+6	-	0*
2	2	6	4	8	+8	-	
3	2	3	1	1	+1	-	
4	3	6	3	6	+6	-	
5	1	4	3	6	+6	-	
6	2	4	2	3	+3	-	
7	5	7	2	3	+3	-	
8	3	5	2	3	+3	-	
Mdn	12	22	20	รวม	36	0	
IQR	5.70	10.75					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 แสดงว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล อายุ 5 - 10 ปี กลุ่มทดลองใช้กิจกรรมทักษะดนตรี มีพฤติกรรมทางอารมณ์ประหม่นแล้ว มีพฤติกรรมทางอารมณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นั่นคือ ค่ามัธยฐานหลังการสอนมีค่ามากกว่าค่ามัธยฐานก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญ สรุปได้ว่าผลการสอนโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีเด็กมีพฤติกรรมทางอารมณ์สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 คือ อารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล หลังจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปราย ผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการรู้คิด นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลัง การได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบอารมณ์ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลัง การได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

สมมติฐานการวิจัย

1. การรู้คิดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ขั้นปฐมวัย หลังจาก การฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น
2. อารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ขั้นปฐมวัย หลังจาก การฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา ระหว่าง 50 - 70 และไม่มีคามพิการซ้อน อายุ 5 - 10 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา ระหว่าง 50 - 70 และไม่มีคามพิการซ้อน อายุ 5-10 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ในศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการ เลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดการจัดกิจกรรมทักษะดนตรี

2.1.1 แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี

2.2 แบบสังเกตการแสดงออกทางด้านการรู้คิดและอารมณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบ

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการสังเกตพร้อมกับผู้ร่วมสังเกตอีก 2 ท่านโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางด้านการรู้คิดและอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สังเกตเด็กครั้งละ 1 คน คนละ 3 นาที โดยจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรีสำหรับทดสอบ

3.2 ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 นาที รวม 24 ครั้ง ในวันจันทร์ – พฤหัสบดี เวลา 9.00 น. – 9.30 น. ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม 2545 – 8 มีนาคม 2545

3.3 หลังการทดลองผู้วิจัยทำการสังเกตพร้อมกับผู้ร่วมสังเกตอีก 2 ท่าน โดยใช้แบบสังเกตชุดเดิม และจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรีเหมือนเดิมกับขั้นก่อนการทดลอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานโดยหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์
2. สถิติทดสอบ Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาทดลองในด้านพฤติกรรมแสดงออกทางด้านการรู้คิดและพฤติกรรมทางอารมณ์ จะเห็นได้ว่า กิจกรรมทักษะดนตรีสามารถช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียน ได้หลังจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีช่วยให้เด็กมีการรู้คิดและอารมณ์สูงขึ้น ซึ่งจากคะแนนก่อนการทดลองจะเห็นได้ว่า คะแนนที่ได้จะอยู่ในช่วงคะแนนที่ดี ก็คือในระหว่างคะแนนดีปานกลาง หลังจากการทดลองจะเห็นได้ว่า คะแนนการรู้คิดและอารมณ์สูงขึ้นจะอยู่ในช่วงคะแนนที่ดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า

1. การรู้คิดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล หลังจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น

2. อารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล หลังจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีสูงขึ้น

จึงมีความคิดเห็นว่าครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถนำกิจกรรมทักษะดนตรีไปพัฒนาทางด้านการรู้คิดและอารมณ์ของเด็กได้

อภิปรายผล

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ อายุระหว่าง 5 - 10 ปี มีระดับเชาวน์ปัญญา 50-70 มีการรู้คิดและอารมณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่ากิจกรรมทักษะดนตรีเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการคิดและอารมณ์ ดนตรีเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างอารมณ์ และนำไปสู่ความสนใจที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ผลทาน ศรีณรงค์. 2528 : 14 ; อ้างอิงจาก Bernard : 1970) ซึ่งสอดคล้องกับการทดลองของ เลิศ อานันทนะ ที่พบว่าเสียงดนตรีเสริมสร้างความคิดจินตนาการ ช่วยให้มีการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ระหว่างประสาหู กล้ามเนื้อมือให้สอดคล้องกับการใช้ความคิด (เลิศ อานันทนะ. 2528:123)

จากการจัดกิจกรรมทักษะดนตรีจะส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กไปในทางที่เหมาะสม ดังนั้นการใช้กิจกรรมทักษะดนตรี เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางการรู้คิดและอารมณ์ จะเห็นได้จากการทดลองที่เด็กสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ยาวนานมากขึ้น กล้าแสดงออกสามารถจำแนกได้ว่าเป็นเสียงอะไร สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ดีขึ้น แม้ว่าคะแนนจากการสังเกตของเด็กบางคนไม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากขณะที่สังเกตเด็กไม่ได้ปฏิบัติตาม แต่ในช่วงที่สอนเด็กมีความสนใจรวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมโดยที่มีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส และสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้นหลังการทดลอง

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. เด็กในกลุ่มทดลอง จะมีความสามารถร่วมในกิจกรรมได้ยาวนาน
2. การเปิดเพลงให้เด็กฟัง เด็กจะแสดงความพึงพอใจที่จะแสดงออกโดยการเต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมทักษะดนตรี ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ส่งผลต่อด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาความสามารถทางภาษา
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมทักษะดนตรี ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. จิตวิทยาการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศรีเดช, 2528.
- กาญจนา โกศลพิเศษกุล. การจัดการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- โกวิทย์ ชันษศิริ. "ดนตรีกับจิตใจและการประชาสัมพันธ์". นิเทศสาร. 2 : 99 - 106 ; ตุลาคม 2519.
- จันทร์เพ็ญ สุภาพล. การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทาน ประกอบดนตรีและนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรม ช่วยเหลือ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2535. อัดสำเนา.
- จิรพร ไชยเผือก. ผลการใช้กิจกรรมการเล่นทรายเปียกที่มีต่อทักษะการคิดของเด็ก ปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2540. อัดสำเนา
- ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. "การจัดกิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สารดนตรี สำหรับเด็กปฐมวัย," ใน ปฐมวัยศึกษา กิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะ พัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2527.
- ดารณี ณะภูมิ. เอกสารการอบรม ชดววิชา ปัญญาอ่อน. กรุงเทพฯ : โรงพยาบาล ราชานุกูล, 2535.
- ทวีป อภิสัทธี. "การปลูกฝังคุณความดีโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ," ประชาศึกษา. 7 : (2) 24 - 21 ; 2521.
- ทศพร ประเสริฐสุข. "ความฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา," วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 5(1):19-34;
- เทอดศักดิ์ เดชคง. ความฉลาดทางอารมณ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มติชน, 2542.

- ฐปทอง ศรีทองท้วม. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538. อัดสำเนา.
- นางพางา ลิ้มสุวรรณ. เลี้ยงลูกถูกวิธีชีวิตเป็นสุข. กรุงเทพฯ : เมคอินโฟ, 2541.
- นิภา ศรีไพโรจน์. สถิตินอนพาราเมตริก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533.
- นิรมัย อ่อนน้อมดี. ผลของกิจกรรมดนตรีที่มีต่อความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัด
ใหญ่ของนักเรียนที่มีความเรียนรู้ทางสติปัญญาในระดับปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538. อัดสำเนา.
- นางน้อย แจ้งศิริกุล. การศึกษาแบบการคิดและความสามารถในการแก้ปัญหา
ทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2530. อัดสำเนา.
- บัวแก้ว บัวเย็น. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของ
นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการ
สอนแบบรู้แล้วกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539. อัดสำเนา.
- ประณต คำนิม. จิตวิทยาเด็ก เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาเด็ก ภาควิชา
จิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2526. อัดสำเนา.
- ประชัน จันทรสุข. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับความสามารถ
ในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระบรม
ราชชนนี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.
 อัดสำเนา.
- ผาณิต ยังประภา. การศึกษาความสามารถในการฟัง จำแนกเสียง ของชุดการสอน
ฝึกจำแนกเสียงสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ชั้นก่อน
ประถมศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
 2543. อัดสำเนา.
- ผกา สัตยธรรม. สุขภาพจิตเด็ก. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ผดุง อารยะวิญญู. การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ :
 หจก.บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2533.

ผลทาน ศรีณรงค์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528. อัดสำเนา.

พัชรวิทย์ กำเนิดเพชร. "ดนตรีบำบัดเพื่อเด็กพิการ," เอกสารประกอบการประชุมเชิง

ปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2531.

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. "ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา : การฟื้นฟูสมรรถภาพ และ

การจ้างงานบุคคล," คำบรรยายการประชุมเชิงปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างงานบุคคล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2537.

พัชรา พุ่มพชาติ. อิทธิพลของเสียงดนตรีที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย.

ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2533. อัดสำเนา.

แพรวพรรณ เหลืองสุวรรณ. ปฐมวัยศึกษา : กิจกรรมและสื่อการสอน เพื่อฝึกทักษะ

พัฒนาการและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2537. อัดสำเนา.

พวงเพ็ญ เจียมปัญญาธิ. พัฒนาการทางด้านอารมณ์. เอกสารการสอนจิตวิทยา

พัฒนาการ ภาควิชาอายุรศาสตร์และจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2522. อัดสำเนา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก

หน่วยที่ 1 – 5 . กรุงเทพฯ : วิคตอรี, 2524.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. วรรณกรรมและลีลาชีวิตระดับปฐมวัย หน่วยที่

8 – 15. กรุงเทพฯ : ประชาชน, 2527.

ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาธน์, 2543.

เรณู โกคินานนท์. ดนตรีศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.

รำไพพรรณ ศรีโสภาค. "ดนตรีบำบัด," วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.

ม.ป.พ, 2511.

เลิศ อานันท์นะ. ศิลปะกับเด็ก. กรุงเทพฯ : กราฟิการ์, 2518.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :

ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2536.

- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. “การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน,” วารสารวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. 5(1). 37 - 52, มกราคม, 2542.
- วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย และอุสา สุทธิสาคร. การศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักศึกษา กับความสามารถด้านเชาวน์อารมณ์ ความจริงของชีวิตที่มีใช้แฟชันนิยม. ม.ป.พ. กรุงเทพฯ : 2542. อัดสำเนา.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการพฤติกรรมศาสตร์ตลอดช่วงชีวิตสาขาจิตวิทยา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย. คู่มือการจัดการเรียนร่วม. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.
- สมิตรา เจณณวาสิน. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของการ์ตูนเรื่องที่มีผลต่อความเข้าใจในการฟังของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2530.
- สุนทรี สราญจิต. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2533. อัดสำเนา
- สุรางค์ โค้วตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สุรกุล เจนอบรม. “EQ/EI,” วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. : 20 – 22 ; สิงหาคม 2542.
- สมบุรณ์ ศาลยาชีวิต. “การคิดเป็นทำเป็น,” สารพัฒนาหลักสูตร (กรมวิชาการ). 3 : 38 – 45 ; 2524, ธันวาคม.
- อรพินท์ ชูชม และคณะ. “การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพมาตราวัดสติปัญญาทางอารมณ์ของซัทท์และคณะ,” เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องทฤษฎีและการวัดอีคิว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542. อัดสำเนา.
- อารี พันธุ์ณี. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : เลิฟแลนด์ สิปเพรส จำกัด, 2534.

- BarOn, R. BarOn emotional quotient inventory : A Measure of emotional intelligence. (Technical manual). Toronto multiHealth System,1997.
- Buswell, G.T. and B.Y, Kerth. "Patterns of Thinking in problem – Solving Problems," University of California Publications. In Education,1966.
- Cale, R.F. Developmental Behavior : A Humanistic Approach. New York : Macmillan,1970.
- Cooper, R.K. & A Sawaf. Executive EQ Intelligence in leader ship and organization. New York : Grosset. Put nam,1997.
- Crow, L.D. A Crow. Understanding Our Behavior, The Psychology of Personal and Social Adjustment. New York : Brooklyn College,1996.
- Erikson, E.H. Childhood and Society. New York : Morton, 1975.
- Frankenberger, A.W. Relation Training with Aggressive Mentally Retarded Adults. Ohio : Dissertation, Ph.D 1979. Photocopied.
- Gardner, H. Frames of mind : the theory of multiple. New York : Basic Books,1983.
- Gibbs, N. "The EQ Factor," Time. 9 : 24 - 31; October, 1995.
- Goleman. Emotional Test. hiHp : // www. utune. com/lens/ bms/eg. html,1995.
- Goleman. Working with emotional Intelligence. New York : Bantam Books,1998.
- Hurlock, E.B. Child Development. New York : McGraw – Hill,1964.
- Jersild, A.T. Child Psychology. New Jersey : Prentice – Hall,1968.
- Krisnan, B. Psychology of the child. New York : John willey and Sons,1973.
- Lott, G.M. The Story of Human Emotions. New York : Ronald Press,1971.
- Mac Farland and R. Hillgard. Introduction to Psychology. New York : Harcourt Barch and World,1962.
- Mayer, John D, Dipaolo, Maria and Salovey Peter. "Perceiving Affective Content in Ambiguous Visual Stimuli : Component of Emotional intenigence," Journal of Personality Assessment. 54 (3 & 4) : 772-781; 1990

- Mayer, J.D. & , P. Salovey. "What is emotional intelligence," in Sluyter (Eds.)
Emotional development and emotional intelligence. New York :
Basic Books,1997.
- Menhart, S.F. Emotional Intelligence : An alternative explanation of career
success. Developemnt of multicomponential theory of emotional intelligence
and its relationship to interview outcomes (affect). *Dissertation Thesis, Ph.D.*
University of South Florida,1998. Photocopied.
- Murphy, L.B. Introduction to Psychology. New York : Harcourt Brach and
World,1962.
- Mussen, P.H, J.J. Conger and J. Kagan. Child Development and Personality.
New York : Harper and Row,1969.
- Parriott, S. "Music as therapy," American Journal of Nursing. 69 : 1723 – 1724 ;
August, 1969.
- Richman, J.S. "Packground Music for Replitive Task Performance of Severely
Retarded Individuals," Biological Abstracts. 63 : 53796 ; September,1976.
- Robert, J.B. "A Study of the Problem – Solving Process of Successful and
Nonsuccessful Problem Solver in Nine Grade Science," Dissertation
Abstracts. 7086 - A ; 1965.
- Salovey, P., & J.D. Mayer. "Emotional intelligence," Imagination, Cognition and
Personality. 9 : 183 - 211, 1990.
- Salovey, P. and others. *Emotional attention clarity and repair : Exploring*
emotinal intelligence using the trait – mood scale. p.125 – 154. In J.W
Pennebaker (Ed). *Emotinal, disclosure, and health*. Washington D.C.
American Psychological Association,1995.
- Salovey, P., & J.D. Mayer. The Emolional IQ Test. (CD-Rom). New York :
cambridge University Press,1998.

- Schutte, Nicoia S. and others. "Development and validation of a measure of emotional intelligence," Personality and Individual Differences. 25 : 167 – 177 ; 1998.
- Schwartz, S. "Film Music and Attitude Change," Dissertation Abstracts International. 11 : 5677-A; May, 1971.
- Smit, R.M. An Intro duction to Mental Retardation. New York : Mc Graw-Hill Book Co., 1971.
- Strongman, K.T. The Psychology of Emotion. London : John Wiley and Sons,1973.
- Unkefer, Robert F. Music Therapy in the theatment of Adults with Mental Disorders : Theoretical Bases and Clinical Interventions. New York : Schirmer Books,1992.
- William, F.F. Classromm Ideas for Encouraging Thinking and Felling. New York : D.O.K. Publishing Co,1970.
- Wallach, Michael A. and Kogan, Nathan. Models of Thinking in Young Children. New York : Holt Reinehart and Winston Inc.,1965.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและอารมณ์
- แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิด และอารมณ์
- ตารางการให้คะแนนของผู้สังเกต

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางการรู้คิดและพฤติกรรมทางอารมณ์ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

แบบสังเกตนี้ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 2 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมทางการรู้คิด 4 ข้อ
2. พฤติกรรมทางอารมณ์ 4 ข้อ

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามพฤติกรรมทางการรู้คิด หมายถึง ความสามารถเข้าใจ ความจำ การจำแนก และการปฏิบัติตามคำสั่งต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระได้ พฤติกรรมทางอารมณ์ หมายถึง ความเข้าใจในด้านอารมณ์ที่จะแสดงความรู้สึกได้ตรงกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการแสดงสีหน้า ท่าทาง การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

พฤติกรรมทางการรู้คิด

- จำแนกจากการฟัง หมายถึง สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งที่ได้ฟัง คืออะไร
- ปฏิบัติตามคำสั่ง หมายถึง สามารถกระทำได้ตามที่ผู้อื่นให้กระทำ
- แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ หมายถึง สามารถแสดงความคิดเห็นได้ตามความนึกคิดของตัวเอง
- ความเข้าใจ หมายถึง สามารถเข้าใจในกติกา หรือกฎระเบียบที่ให้ปฏิบัติตาม

พฤติกรรมทางอารมณ์

- อารมณ์ดี ร่าเริง แจ่มใส หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วยความร่าเริงแจ่มใส โดยแสดงออกทางสีหน้า และ แววตา การยิ้มแย้ม
- การควบคุมอารมณ์ตนเอง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วยตนเองจนจบกิจกรรม
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้
- กล้าแสดงออก หมายถึง มีความมั่นใจในตนเองและทำกิจกรรมด้วยตัวเอง

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ชื่อผู้ถูกสังเกต (นักเรียน) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน รวมผู้สังเกต 2 คน ทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกต 30 นาที

การบันทึกการสังเกต

ดังนี้

เมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมในข้อใดให้ทำเครื่องหมาย /ลงในช่องนั้น โดยทำการบันทึก

ช่องคะแนนที่ 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

ช่องคะแนนที่ 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ช่องคะแนนที่ 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรม

คำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกตพฤติกรรมการรู้จักและพฤติกรรมทางอารมณ์

พฤติกรรม	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม
1. พฤติกรรมการรู้จัก		
1.1 จำแนกจากการฟัง	2	เด็กตอบคำถามได้ถูกต้อง
	1	เด็กตอบคำถามไม่ถูกต้อง
	0	เด็กไม่ตอบคำถาม
1.2 ปฏิบัติตามคำสั่ง	2	เด็กสามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ถูกต้อง
	1	เด็กสามารถปฏิบัติตามคำสั่งไม่ถูกต้อง
	0	เด็กไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง
1.3 แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ	2	เด็กแสดงความคิดเห็นได้ถูกต้อง
	1	เด็กแสดงความคิดเห็นไม่ถูกต้อง
	0	เด็กไม่แสดงความคิดเห็น
1.4 ความเข้าใจคำสั่ง	2	เด็กเข้าใจคำสั่ง และปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
	1	เด็กปฏิบัติไม่ถูกต้องตามคำสั่ง
	0	เด็กไม่ปฏิบัติตาม
2. พฤติกรรมทางอารมณ์		
2.1 อารมณ์ดีร่าเริงแจ่มใส	2	เด็กร่วมกิจกรรมโดยมีความสุข มีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส
	1	เด็กร่วมกิจกรรม แต่ไม่แสดงออกทางสีหน้า
	0	เด็กแสดงการปฏิเสธการร่วมกิจกรรม
2.2 การควบคุมอารมณ์ของตนเอง	2	เด็กสามารถร่วมกิจกรรมได้จนจบกิจกรรม
	1	เด็กสามารถร่วมกิจกรรมได้ไม่จบกิจกรรม
	0	เด็กแสดงการปฏิเสธการร่วมกิจกรรม
2.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	2	เด็กร่วมในกิจกรรมได้ด้วยตนเอง
	1	เด็กร่วมในกิจกรรมโดยต้องขอร้องให้ทำ
	0	เด็กไม่ร่วมกิจกรรม
2.4 กล้าแสดงออก	2	เด็กมีความมั่นใจในการร่วมกิจกรรม
	1	เด็ก แสดงการเลียนแบบเพื่อน
	0	เด็กไม่แสดงพฤติกรรม

ตาราง 3 การให้คะแนนพฤติกรรมการรู้คิด เรื่อง การจำแนกการฟัง จากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

การจำแนกการฟัง									
ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2

ตาราง 4 การให้คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิด เรื่อง การปฏิบัติตามคำสั่ง จากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

การปฏิบัติตามคำสั่ง										
ก่อนการทดลอง						หลังการทดลอง				
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2	2

ตาราง 5 การให้คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิด เรื่อง แสดงความคิดอย่างอิสระจากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

แสดงความคิดอย่างอิสระ										
ก่อนการทดลอง						หลังการทดลอง				
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	คะแนนที่ สอดคล้อง
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2	2

ตาราง 6 การให้คะแนนพฤติกรรมทางการรู้คิด เรื่อง ความเข้าใจจากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

ความเข้าใจ									
ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2

ตาราง 7 การให้คะแนนพฤติกรรมการทางอารมณ์ เรื่อง อารมณ์ดีได้รางวัล แจ่มใสจากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

อารมณ์ดี รางวัลแจ่มใส									
ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2

ตาราง 8 การให้คะแนนพฤติกรรมทางอารมณ์ เรื่อง การควบคุมอารมณ์ของตนเอง จากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

การควบคุมอารมณ์ของตนเอง										
ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง					
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2	2

ตาราง 9 การให้คะแนนพฤติกรรมทางอารมณ์ เรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม จากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

มีส่วนร่วมในกิจกรรม									
ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2

ตาราง 10 การให้คะแนนพฤติกรรมทางอารมณ์ เรื่อง กล้าแสดงออกจากการสังเกตโดยผู้สังเกต 3 คน และคะแนนที่สอดคล้อง

กล้าแสดงออก									
ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง	นักเรียนคนที่	ผู้สังเกต คนที่ 1	ผู้สังเกต คนที่ 2	ผู้สังเกต คนที่ 3	คะแนนที่ สอดคล้อง
1	1	2	1	1	1	2	2	2	2
2	1	1	1	1	2	1	1	2	1
3	1	1	1	1	3	1	2	2	2
4	1	2	1	1	4	2	2	2	2
5	1	0	1	1	5	2	1	2	2
6	1	0	0	0	6	1	0	1	1
7	1	1	0	1	7	2	2	2	2
8	1	0	1	1	8	2	1	2	2

ภาคผนวก ข

- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี

แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี เรื่องการจำแนกเสียง

เรื่อง เสียงธรรมชาติน่าฟัง

จุดประสงค์ เพื่อให้เด็กรู้จักการจำแนกเสียงธรรมชาติได้ถูกต้อง

เนื้อหา เสียงน้ำไหล เสียงคลื่น เสียงนกร้อง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูและเด็กร่วมกันสนทนาเรื่องเสียงที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา
2. ครูถามคำถามว่าเด็กรู้จักเสียงอะไรบ้าง
3. ครูเปิดเครื่องบันทึกเสียง เสียงน้ำไหล เสียงคลื่น เสียงนกร้อง ให้เด็กฟัง โดยเปิดทีละเสียง
4. ครูถามคำถามว่า เสียงที่ครูเปิดให้ฟังนี้ใครบอกได้บ้างว่าเป็นเสียงอะไร
5. ครูสนทนากับเด็กว่าเสียงเหล่านี้ที่ครูเปิดให้ฟังเป็นเสียงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

สื่อการสอน

1. เครื่องบันทึกเสียง
2. เทปเสียงธรรมชาติ เสียงน้ำไหล เสียงคลื่น เสียงนก

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถาม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี เรื่อง การฟังจังหวะดนตรี

เรื่อง คนย้ายบ้าน.....นกย้ายรัง

จุดประสงค์ ฝึกให้เด็กรู้จักการฟังจังหวะของดนตรี

เนื้อหา จังหวะเร็ว จังหวะช้า

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูและเด็กร่วมสนทนาถึงจังหวะของดนตรี โดยครูเขย่ากริ่งให้ฟัง จังหวะเร็ว จังหวะช้า และหยุด
2. ครูนำพรมมาสมมติเป็นรังนก และให้เด็กเป็นนก
3. นำพรมไปวางรอบ ๆ ห้อง ให้เด็ก ๆ ยืนบนพรมตรงไหนก็ได้
4. เมื่อเด็กได้ยินเสียงเขย่าเครื่องเคาะจังหวะให้เด็ก ๆ ย้ายตัวไปด้วยการบินเหมือนนก โดยไม่ให้ชนเพื่อน
5. ครูเพิ่มจังหวะเร็วมากขึ้น ตามลำดับ

สื่อการสอน

เครื่องดนตรี กริ่งกริ่ง

การประเมินผล

1. สังเกตการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการปฏิบัติตามจังหวะ

แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี เรื่องการฟังทำนองเพลง

เรื่อง หนังสือพิมพ์พาเพลิน

จุดประสงค์ เพื่อให้เด็กฟังทำนองเพลงแล้วสามารถเคลื่อนไหวตามทำนองเพลงได้

เนื้อหา ทำนองเพลงช้า...เร็ว

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูแจกกระดาษหนังสือพิมพ์ให้กับเด็ก คนละแผ่น
2. ให้เด็กถือกระดาษหนังสือพิมพ์ แล้วเคลื่อนไหวไปรอบ ๆ โดยเปิดเพลงบรรเลงให้ฟังเมื่อเพลงหยุดให้วางกระดาษหนังสือพิมพ์ลงบนพื้นแล้วขึ้นไปยืนบนกระดาษหนังสือพิมพ์
3. เปิดเพลงบรรเลงให้เด็กฟังอีกเด็กก็ถือกระดาษหนังสือพิมพ์เดินไปตามทำนองเพลง เมื่อเพลงหยุดให้นอนบนกระดาษหนังสือพิมพ์

สื่อการสอน

1. เพลงบรรเลง “เพลง ช้างตัวเล็ก”
2. หนังสือพิมพ์

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการฟังทำนองเพลง

แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี เรื่องการร้องและทำท่าทางตาม จินตนาการ

เรื่อง กระต่ายเดิน

จุดประสงค์ ส่งเสริมให้เด็กทำท่าทางตามจินตนาการจากเพลงที่ร้อง

เนื้อหา ร้องและการทำท่าทางตามจินตนาการ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูเปิดเพลง “ครอบครัวกระต่าย” ให้เด็กฟัง แล้วให้เด็กร้องตามโดยครูร้องนำจนจบเพลง
2. ครูให้เด็กสมมติตัวเองเป็นกระต่าย และคิดหาท่าทางเลียนแบบกระต่าย
3. ครูเปิดเพลงให้เด็กร้องและทำท่าทางตามจินตนาการ ตามเพลงที่ครูเปิด
4. ให้ปฏิบัติซ้ำในข้อที่ 3 อีก 2 ครั้ง

สื่อการสอน

เทปเพลง “ครอบครัวกระต่าย”

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการคิดและทำท่าทางตามจินตนาการ

ภาคผนวก

เพลง “ครอบครัวกระต่าย”

พ่อกระต่าย แม่กระต่าย อยู่กันอย่างสบายในป่า
ชอบกิน ๑ ยอดผัก ชอบปักข้าวต้มยอดหญ้า
ชอบวิ่งไปมาตะลือก ๑ ๑
พ่อกระต่าย แม่กระต่าย อยู่กันอย่างสบายในป่า
เพื่อนบ้านเขาเป็นนกกา เพื่อนรักเขาเป็นตัวตุ่น
ชอบเล่นกันซูลมุนตะลือก ๑ ๑

แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี เรื่องการทำท่าทางปฏิบัติตามคำสั่ง

เรื่อง จังหวะบอล

จุดประสงค์ เพื่อให้เด็กรู้จักการคิดท่าทางปฏิบัติตามคำสั่ง

เนื้อหา การทำท่าทางปฏิบัติตามคำสั่ง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูให้เด็กจับมือเป็นวงกลมแล้วนั่งลง
2. ครูให้เด็กหยิบลูกบอลพลาสติกคนละ 1 ลูก
3. ครูเปิดเทปจังหวะให้ฟังแล้วให้เด็กกลิ้งบอลตามคำสั่งของครู เช่น กลิ้งลูกบอลบน

แขนกลิ้งลูกบอลบนหน้าอก ตามจังหวะ

4. เมื่อได้ยินสัญญาณหยุดให้เด็กส่งบอลให้เพื่อน
5. เมื่อได้ยินเสียงจังหวะให้เด็กกลิ้งลูกบอลตามใจชอบตามจังหวะ เมื่อได้ยิน

สัญญาณหยุด ให้หยุด

สื่อการสอน

1. เทปจังหวะ จากเครื่อง Casio
2. ลูกบอล

การประเมินผล

1. สังเกตความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำสั่ง
2. สังเกตความตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี เรื่องการทำท่าทางประกอบ จังหวะเพลง

เรื่อง สดไสวแข็งแรง

จุดประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการทำท่าทางประกอบเพลง

เนื้อหา ทำท่าทางตามเนื้อและจังหวะเพลง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูให้เด็กฟังเพลงสดไสวแข็งแรง
2. ครูและเด็กร่วมกันร้องเพลง สดไสวแข็งแรง
3. ครูให้เด็กร้องเพลงสดไสวแข็งแรง
4. ให้เด็กทำท่าทางประกอบเพลงตามเนื้อเพลง
5. ปฏิบัติซ้ำในข้อที่ 4 อีกครั้ง

สื่อการสอน

เทปเพลงสดไสวแข็งแรง

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. จากการทำท่าทางประกอบเพลง

ภาคผนวก

เพลง “สดใสร่ายแข็งแรง”

ในตอนเช้าไก่ขันอย่างไร ทำหน้าตรงแล้วเงยหน้าขึ้น
 ตรงขึ้น ตรงขึ้น 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 ถ้าว่าไร่จะทำอย่างไร ทำหน้าตรงแล้วก้มหน้าลง
 ตรงก้ม ตรงก้ม 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 ถ้าว่าไม่ทำอะไร ทำหน้าตรงแล้วหันไปมา
 ตรงขวา ตรงซ้าย 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 เราไม่รู้จะทำอย่างไร ยกไหล่ขึ้น ยึกยกไปมา
 ขึ้นลง ขึ้นลง 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 อุลตราแมนแปลงร่างอย่างไร กางแขนออกแล้วเตะไหล่พลัน
 กางเตะ กางเตะ 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 ตะพบน้าว่ายน้าวอย่างไร กางแขนออกแล้วหมุนข้อมือ
 1 2 3 4 5 6 7 8 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 ฮูล่าฮูก เขาเล่นอย่างไร มือจับเอวหมุนเป็นวง
 ซ้าย ขวา ซ้าย ขวา 1 2 3 4 5 6 7 8 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 ไทโยฮีสานเขาเต้นอย่างไร ยกมือเท้าแล้วเข็งไปมา
 1 2 3 4 5 6 7 8 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 ลูกข้างหมุนนั้นหมุนอย่างไร มือจับเข่าแล้วหมุนเป็นวง
 1 2 3 4 5 6 7 8 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 เดินบิลเล่ย์นั้นเต้นอย่างไร ยกส้นเท้ายกขึ้น ยกลง
 ขึ้นลง ขึ้นลง 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 จิ้งโจ้น้อยกระโดดอย่างไร กระโดดยกเท้าซ้าย และขวา
 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 เรามาเดินออกกำลังกันเถอะ ย่ำเท้าซ้าย เท้าขวา สลับกัน
 ซ้าย ขวา ซ้าย ขวา 1 2 3 4 (ซ้ำ 3 ครั้ง)

ภาคผนวก ค

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผ.ศ.รัตนา จีวแหลม อาจารย์ 2 ระดับ 8 อาจารย์ประจำโปรแกรม
การศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
2. อาจารย์จรรยา ชื่นเกษม อาจารย์ 2 ระดับ 6 อาจารย์ประจำโปรแกรม/
ศูนย์การศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
3. อาจารย์ทวีศักดิ์ เนนเลิศ อาจารย์ 2 ระดับ 7
อาจารย์ประจำโรงเรียนพินุลประชาสรรค์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวทญ
วัน เดือน ปีเกิด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน

นามสกุล เกื้อสกุล
18 มีนาคม 2513
บ้านเลขที่ 424/1 ซ.สะพานยาว ถ.เจริญสนิทวงศ์
แขวงบางพลัด เขตบางกอกน้อย จ.กรุงเทพมหานคร
10700 โทร. 02 885-5164

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน
สถานที่ทำงาน

ครูการศึกษาพิเศษ
ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
ถ.ราชสีมา เขตดุสิต จ.กรุงเทพมหานคร
โทร. 02 241-4401

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2528
พ.ศ. 2532
พ.ศ. 2536

พ.ศ. 2545

มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช
มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช
ค.บ. (ครุศาสตรบัณฑิต) การศึกษาพิเศษ
จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
กศ.ม (การศึกษามหาบัณฑิต) การศึกษาพิเศษ
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาการรู้คิดและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้
ชั้นอนุบาล จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

บทคัดย่อ
ของ
ทฤษฎี เกื้อสกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ
พฤษภาคม 2545

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรู้จักและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา ระหว่าง 50-70 และไม่มี ความพิการซ้อน อายุ 5-10 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ในศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน รวมเวลาในการทดลอง 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมทักษะดนตรี แบบสังเกตพฤติกรรม การรู้จัก และอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลองแบบ (Experimental Research) ใช้การทดลองแบบ One - Group Pre-test Post-test เด็กแต่ละคนจะได้รับการทดสอบโดยใช้วิธีการสังเกตก่อนและหลัง การทดลอง โดยใช้ผู้ร่วมในการสังเกต 2 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการใช้กิจกรรมทักษะดนตรีมีพฤติกรรมทางการรู้จักสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังจากใช้กิจกรรมทักษะดนตรีมีพฤติกรรมทางอารมณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

A STUDY ON COGNITION AND EMOTION OF CHILDREN WITH MENTAL
RETARDATION THROUGH MUSIC ACTIVITIES

AN ABSTRACT

BY

TAYU KUJESAKUN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Special Education
at Srinakharinwirot University

May 2002

The purpose of this study was to investigate the cognition and emotion of children with mental retardation through music activities.

The subjects were 8 preschoolers with mild mental retardation, 5 – 10 years of age, with I.Q. 50 – 70 and no multiple handicap, from Special Education Center, Rajabhat Institute Suan Dusit in second semester, 2001 academic year. They were selected by purposive sampling. The experiment was carried out for 6 weeks, 4 days per week. The instruments used in this study were music activity plan and Observational Cognitive and Emotional Behavior Checklist developed by the researcher. This study was an experimental research using one-group pre-test and post-test. There were two observers in this study.

The results of this study indicated that both cognition and emotion of subjects increased significantly at .05 level after applying music activities.